

9. RADIKALE OPTREDE VAN NED.GEREF.-PREDIKANTE LOK REAKSIE UIT

Veral in die dertiger- en veertigerjare van hierdie eeu het enkele Ned.Geref.predikante uitermate sterk sentimente getoon ten opsigte van wedergeboorte, bekering en heiligmaking. Terwyl hulle vas gestaan het op hul Calvinistiese grondgebied, het hulle oorgeleun in die rigting van die Metodisme en daardeur heelwat reaksie uitgelok. Tog het hulle binne die vasgestelde belydenisgrondslag van die Kerk gebly. Hier kan die name van tydgenote soos di.G.D.du Toit, J.C.G.Kotzé, C.F.Scheepers en vele meer genoem word.

Hoewel hulle leerstellig aanklank gevind het by hulle voorgangers, soos die Murrays, Hofmeyrs en andere, het hulle in 'n totaal ander dampkring beweeg. Predikante van laat in die vorige eeu moes walgooi teen die liberalisme, terwyl die Metodisme veral in die eerste helfte van hierdie eeu 'n sterk invloed op die Kerk uitgeoefen het. Terselfdertyd het 'n hernude ontwaking van die Calvinisme plaasgevind wat die waaksaamheid teen die Metodisme laat opskerp het. Midde in hierdie atmosfeer van wedersydse wantroue, het stemme opgegaan teen die relatief lae geestelike peil van die Kerk. Lidmate het gevra na boodskappe oor bekering en verdieping van die geestelike lewe. Gebede is opgestuur vir 'n geestelike ontwaking en herlewing soos in die vorige eeu beleef is.

Hierdie omstandighede het sommige predikante genoop om radikaal op te tree. Hulle het die voorgeskrewe kerkregtelike grense oorskry en uit hulle pad gegaan om aan die gevraagde behoefte te voldoen. Uit die meeste kringe is hulle optrede summier veroordeel, maar die vraag ontstaan of hulle nie moontlik bygedra het tot die bewuswording van die gereformeerde spiritualiteit nie. Alhoewel die spreekwoordelike swaeltjie nie die somer maak nie, kan hierdie predikante se optrede nie ligtelik oor die hoof gesien word nie. Was hulle rol in die geskiedenis van die Ned.Geref.Kerk nie moontlik simptome van 'n dieperliggende probleem wat in die Kerk voorgekom het nie? 'n Meer breedvoerige bestudering van die omstandighede rondom hulle optrede behoort meer lig te werp.

Die predikante wat hier ter sprake is, is die sogenaamde Los predikante, asook dr.D.J.de Vos. Eersgenoemde het, soos die benaming lui, los van hul bepaalde gemeentes opgetree sonder die nodige kerklike sanksie en toesig, terwyl dr.De Vos as tydgenoot van eersgenoemde, met sy vurige ywer en 'n veglustige geaardheid tot 'n ander uiterste oorgegaan het, naamlik die stigting van 'n nuwe kerk.

9.1 Die Los predikante

Soos in die geval van die A.E.B. en die Oxfordgroep, was die "Los predikante" gedurig in die spervuur. Binne die *gereformeerde* sfeer het hulle baie gedoen om die *spirituele* dimense van lidmate te verander. Wat die spirituele invloed betref, was hulle bydrae veelseggend, maar in terme van gereformeertheid, was hulle optrede fataal.

9.1.1 Betekenis van die term "Los predikant"

Deur ds.D.F.Erasmus se beskrywing kan 'n duidelike prentjie gevorm word wat hieronder verstaan word:

Die verskynsel doen hom teenswoordig in ons land voor, dat predikante hulle gemeentes bedank, eervolle ontslag kry en dan, met behoud van hulle status, sonder 'n bepaalde arbeidsveld, orals in die land rondtrek om te preek. Hierdie handelswyse druis in teen die Gereformeerde Kerkreg, waarvolgens geen predikant die reg het op die bediening van Woord en Sakrament, as hy nie op wettige wyse aan 'n gemeente verbind is nie (*Die Gereformeerde Vaandel* April 1934:110).

Erasmus (:111) meet hierdie tendens aan die besluite van enkele gereformeerde sinodes in die verlede (waaronder die sinode van Dordrecht) wat standpunt daarteen ingeneem het en in sy samevatting noem hy dat dit kerkregtelik ongeoorloof is vir 'n predikant om hom los te maak van sy gemeente om op eie verantwoording rond te trek en orals te preek.

Die verskynsel van “Los predikante” kom reeds ‘n lang pad. Volgens D.van Niekerk (1983:3,4) kan die historiese verloop van artikel 10 van die Kerkorde van die Ned.Geref.Kerk teruggevoer word na artikel 3 van die Nederlandse kerkorde. Daarin word ‘n bedienaar van die Woord verbied om sonder toestemming van die kerkraad in ‘n ander gemeente te arbeid. Artikel 3 van die Nederlandse kerkorde wat handel oor die sogenaamde “loopers” of “scheur makers” was noodsaaklik omdat kort na die Reformasie indringers en onbekwame persone, wat die kerk binnegekom het, afgeweer moes word. ‘n Groep rondreisende persone, waaronder gewese priesters, monnike en dopers, het hulle by die gereformeerde kerke gevoeg en begin preek sonder die nodige aanstelling. Ook artikel 7 en later artikel 15 was gemik teen hierdie “losse predikanten” wat hulle nie aan ‘n bepaalde kerk wou verbind nie, maar soos die apostels en evangeliste, van een plek na die ander gereis het en na eie goeiddunke gepreek het.

Verskeie sinodes in Nederland het in die sestiende eeu aandag aan hierdie artikels gegee. Tydens die sinode van ‘s-Gravenhage (1586) is die artikel uitgebou wat die kwessie van reisende predikante (vaste en los predikante) asook die waarneem van dienste in ‘n ander kerk sou aanspreek (D.van Niekerk 1983:7).

9.1.2 *Wie was die Los Predikante?*

Volgens A.van Niekerk (1983:388) word hoofsaaklik na di.C.F.Scheepers en W.C.Malan verwys as Los predikante, hoewel dr.F.D.Moorrees en ds.Feneysey in ‘n mindere mate met dié term geassosieer word. Eersgenoemde was by die Oxfordgroep betrokke, terwyl laasgenoemde sekere verbintenisse met die C.S.V. gehad het.

Aandag word slegs gegee aan di.Scheepers en Malan omdat hulle optrede in die Ned.Geref.Kerk verreikende gevolge gehad het. Verder word hulle uitgelig weens die onmiskenbare invloed wat hulle op die geestelike lewe van baie mense gehad het.

9.1.2.1 Ds.C.F.Scheepers

Coenraad Frederik Scheepers is op 27 Januarie 1882 op Alexandrië gebore. Hy het as jong seun tot bekering gekom. Hy ontvang opleiding aan die Wellington-Sendinginstituut en word in 1906 sendeling in Goudini. Ná verdere opleiding in Holland as predikant, word hy in 1918 gelegitimeer en beroep na die St.Stephensgemeente, Kaapstad (*Betsan* Augustus 1944:1).

Sedert Junie 1920 bedien hy die gemeente Amandelboom, Williston. Hierdie was die hoogtepunt van sy bediening. Vir jare het hy gesoek na die vervulling met die Heilige Gees. Hy het van een predikantekonferensie na die ander gegaan en navraag gedoen hoe om dit te bekom. Terwyl hy selfs oor hierdie ondervinding gepreek het, het hy voor die gemeente erken dat hy dit nie het nie. Hy was selfs gewillig om die bediening neer te lê as hy nie die ondervinding deelagtig word nie. In 1924 ontvang hy die vervulling met die Heilige Gees en direk daarna breek 'n herlewing in Williston uit (*Betsan* Augustus 1944:1).

Hy spits hom veral toe op die genesingsbediening, gemotiveer deur die lees van dr. Andrew Murray se werk oor hierdie onderwerp. Hy het ook verskeie konferensies gehou. In 1929 sê hy sy gemeentebediening op en word rondreisende evangelis. Hy spits hom veral toe op die hou van konferensies. In 1935 koop hy 'n eiendom buite Bloemfontein met die oog op krankebearbeiding en noem dit "*Betsan*". In 1936 ontwikkel dit tot 'n Bybelskool vir evangeliste. Ná agt jaar is meer as 'n honderd studente deur hom opgelei (*Betsan* Augustus 1944:1). Hy sterf op 28 Mei 1944 en word twee dae daarna op *Betsan* begrawe.

Ds. Scheepers gee 'n oorsig van sy geestelike lewe weer in 'n verklaring wat hy laat publiseer het in *Die Kerkbode*. Wat sy prediking betref, sien hy die kruis van drie kante, naamlik dat Jesus vir die sondaar sterf, dat die gelowige aan homself, die vlees en die wêreld sterf deur geloofsvereenselwiging met die gekruisigde Jesus en dat Jesus siektes op die kruis gedra het. "M.a.w. ek verkondig wedergeboorte, heiligmaking en liggaamlike genesing deur geloof in die gekruisigde, opgewekte en ten hemel gevare Heiland, Jesus Christus. Die uitwerking van hierdie prediking word deur die uitslag geregverdig. Ook ruim ek plek in vir die wederkoms van Jesus in my prediking" (*De Kerkbode* 2 Maart 1932:421).

In 'n vroeëre berig het hy verklaar dat hy nog predikant is van die Ned.Geref.Kerk in die Kaapprovinsie en stel homself beskikbaar om op uitnodiging spesiale dienste te hou. Hy verduidelik dat hy self aangevra het vir eervolle ontslag en dat hy nie van plan is om hom by 'n sekte of enige ander kerkgenootskap te skaar of om hom selfs te laat doop nie (*De Kerkbode* 19 Februarie 1930:319).

Vandat ds. Scheepers as Los predikant begin funksioneer het, het die Kerk vir hom in 'n vyand verander, hoewel heelwat lidmate en selfs predikante by sy bediening baat gevind het. Soos vroeër reeds vermeld, het ds. J.C.G. Kotzé onder sy bediening die vervulling met die Heilige Gees deelagtig geword. Ook het ds. G.D. du Toit se geestelike lewe en bediening merkbaar verander ná die bywoning van 'n konferensie wat ds. Scheepers op Williston gehou het. Ds Du Toit het oor die leer van heiligmaking tot ander insigte gekom.

Benewens sy optrede sonder kerklike toesig, is hy veral deur die Ned.Geref.Kerk aangeval vir sy leer. Hy het byvoorbeeld in die heilsorde bekering voor wedergeboorte geplaas; heiligmaking as 'n tweede krisis in die kind van God se lewe beskou; die salwing met olie en gebed vir siekes toegepas en laastens die chiliastiese wederkomsleer voorgestaan. Later word dieper ingegaan op sy leer.

9.1.2.2 Ds.W.C.Malan

Ds.W.C.Malan is op 25 Februarie 1885 in die Wakkerstroomdistrik gebore. Hy was die kleinseun van kommandant-generaal Piet Joubert. Tydens die Tweede Vryheids-oorlog het hy saam met sy vader teen die Britse magte van koningin Victoria geveg (D.van Niekerk 1983:15).

Hy kom tot bekering onder die bearbeiding van ds.Scheepers (Steyn 5/10/1997). Ná sy kweekskoolopleiding het hy die gemeentes Salisbury, Umtali, Cederville en Goedgegun bedien. Laasgenoemde was die eerste Ned.Geref.-gemeente in Swaziland en hy was die eerste predikant daarvan.

In Goedgegun het hy begeer dat die Heilige Gees die gemeente sou besoek. Geesvervulde prediking was die oorsaak van geestelike groei in die gemeente en 'n verdieping in die geestelike lewens van lidmate (Benadé 1987:33). Notules en onderhoude wat met ds. Malan se opvolgers gemaak is, dui daarop dat hy die gemeente op 'n besondere wyse uit die Woord van God geleer, vermaan en gevoed het (:34).

Hy nooi ds.Scheepers en die A.E.B. na sy gemeente wat uiteindelik gelei het tot 'n jarelange verbintenis met mekaar (A.van Niekerk 1983:25). Hy het ook tydens dienste van ds.Scheepers in sy gemeente tot die "tweede geestelike ondervinding" gekom (:364).

Weens ds.Malan se belangstelling in die sendingsaak, het hy begin om dienste vir die Swazi's te hou, maar die gemeentedele het op 'n vergadering hulle afkeur daarteen uitgespreek omdat dit op die gemeente-eiendom gehou is. Die kerkraad was oor die algemeen gekant teen sending (Benadé 1987:48).

Weens toenemende finansiële agteruitgang van die gemeente, versoek hy die kerkraad om by die Sinodale Kommissie aansoek te doen om losgemaak te word van die gemeente. Die Ring van Ermelo verleen aan hom demissie, wat uiteraard vir die gemeente 'n harde slag was (Benadé 1987:68). Ná sy losmaking begin hy betrokke raak by kerklike konferensies en stel homself beskikbaar in gemeentes vir spesiale dienste.

Sy bediening as Los predikant getuig van groot vrug binne die Ned.Geref.Kerk en in talle uitgawes van *Die Kerkbode* (1931-1937) verskyn berigte van byeenkomste waarby hy betrokke was. Melding word ook gemaak van die betrokkenheid van di.C.H.Murray, G.D.du Toit, J.C.G.Kotzé en A.C.Murray by sommige van hierdie byeenkomste (A.van Niekerk 1983:27).

Waar die Ned.Geref.Kerk aanvanklik verdraagsaam teenoor hom opgetree het, het 'n wrewel teen hom ontwikkel. Veral sy onafhanklike optrede sonder die nodige kerklike sanksie en toesig, het kommer gewek. Aangesien daar geen voorsiening in die kerkwet gemaak is vir sulke uitsonderlike gevalle nie, is een vergadering ná die ander gehou om sy posisie te ondersoek. Hierdie vergaderings is gekenmerk deur heelwat onderlinge verskille (A.van Niekerk 1983:29). Op Donderdag 18 April 1940 is hy deur die Transvaalse Sinode ontmantel. 'n Breedvoerige berig in *Die Vaderland* van 19 April 1940, p.6, het onder die opskrif gestaan: "*Appel van ds.W.C.Malan deur sinode van hand gewys*" en is afgesluit met die volgende uitspraak: "...en daarmee is hierdie lang saak wat soveel maande en jare op die gemoedere van die kerk gerus het, finaal afgehandel." Dit was egter nog nie die einde van die konflik tussen hom en die Kerk nie.

A.van Niekerk (1983:30) beweer dat verskeie vertrouelinge van ds.Malan gevoel het dat hy "onbillik, op liefdelose en onwettige wyse ontmantel is en dat alles...beleef (is) as deel van die kerk se vervolging teen die rigting en standpunte binne die kerk waarvoor ds.Malan gestaan het." Ten spyte van al hierdie onaangenaamhede, het die kloof tussen hom en die Kerk verbreed deurdat hy voortgegaan het met die hou van dienste en die optrede as spreker tydens konferensies.

Sy ongewildheid het toegeneem as gevolg van sy betrokkenheid by die A.E.B. Tot op sinodale vlak is melding gemaak van sy voortrefflike diens in die gemeente Goedgegun, maar nadat hy uit die gemeente is, het sy verbintenis met die A.E.B. hom verder in diskrediet gebring (Benadé 1987:71). Terwyl hy nog in die gemeente Goedgegun was, het ouderling H.J.A.Potgieter in Februarie 1931 'n klag teen ds.Malan aanhangig gemaak omdat hy glo by die A.E.B. aangesluit het. Daarop het ds.Malan gesê dat hy nie aan die organisasie behoort nie, "maar nogtans niemand (wat) wel daaraan behoort het iets gehoor leer het, wat teen die kerk was nie" (Benadé 1987:71). Die verduideliking is aanvaar en die klag is teruggetrek.

Op 'n later stadium het hy weer lidmaat van die Ned.Geref. Kerk geword en in 1952 is hy toegelaat tot die bediening in die Ned.Geref. Kerk waarna hy in 1955 'n beroep na Olifantsfontein ontvang het om dan in 1960 te emeriteer (A.van Niekerk 1983:31).

9.1.3 Negatiewe reaksies teen die Los predikante

Uiteenlopende reaksies oor die optrede van die Los predikante was aan die orde van die dag. In die korrespondensiekolomme van *Die Kerkbode* is briewe sporadies geplaas. Veral gedurende 1933 en 1934 het briewe so gereeld verskyn dat die redakteur eindelik die korrespondensie moes beëindig. Heelwat briewe is nie eers geplaas nie, omdat dit verdere twis sou teweegbring (vgl. *De Kerkbode* 26 Julie 1933:178).

Lesers het begin beswaar aanteken teen die onophoudelike argumente. So skryf mev.D.C.Uys uit Bothaville: "Dit is met huiwering dat ons week na week *Die Kerkbode* oopmaak, want, ag, die redetwis, wat al so lank in *Die Kerkbode* gevoer word, word nou vir Gods ernstige kinders ondraaglik. Die ewigheid sal openbaar hoeveel skade en pyn hierdie korrespondensie veroorsaak het. Ons kan dit nie meer uthou nie, en uit die diepste van my siel wil ek aan die korrespondente vra om tog asseblief in Gods naam en ter wille van ons belydenis die vegtery te staak....Sal Ds.C.R.Kotzé nie asseblief vir hom vir 'n tydjie stil hou, totdat die gemoedere, wat so opgewonde is in verset teen hom, eers 'n bietjie tot rus gekom het nie?" (*Die Kerkbode* 13 Junie 1934:1108).

Drie jaar later steek dr.A.B. du Preez weer sy kop uit deur hom baie sterk uit te spreek teen die buitekerklike predikers. Volgens hom is die term "Los predikante" nie die regte benaming nie, aangesien predikante wat nie in gemeentebediening staan nie en kerklik aangestel is, soos spesiale evangelieprediker, Spoorwegpredikant, ens. ook as los predikante beskou kan word - daarom verkies hy die term "buitekerklike predikers". Die gedagte van buitekerklike predikante kan, volgens hom, net in 'n land soos Suid-Afrika posvat "waar die volk 'n diepgewortelde godsdienissin het en waar die volksaard besonder gemoedelik is. Die uitbuiting van hierdie volkskaraktertrekke gee juis die groeikrag aan die

beweging" (*Die Kerkbode* 15 September 1937:494). Hy verwys in besonder na predikante soos di.Scheepers, Malan en Feneusey wat aanvanklik predikante in die Kerk was en 'n sterk gevoelsgekleurde godsdiens beoefen het wat altyd vra na nuwe opwekkings en aanwring en sy meeste bevrediging kry in kampkonferensies waar gehandel word oor dieper geestelike lewe (:494).

Du Preez behandel hierdie persone se kenmerke onder vyf hoofpunte. Oor die laaste punt, naamlik geloofsgenesings, brei hy baie uit. Die ander eienskappe van hierdie mense wat hy aanraak, is die gedagte dat hulle hul losmaak van kerklike verband, dat hulle skuldig is aan ervaringsprediking; dat hulle 'n wetties-gekleurde godsdiens beoefen en dat hulle ek-sentries en ons-sentries is.

In terme van hulle aktiwiteite los van die kerk, wys Du Preez daarop dat hulle hul skuldig maak aan oortreding van artikel III en XV van die kerkordening. Omdat hulle glo "Ons moet God meer gehoorsaam wees as die mense", meen hy dat hulle daardeur te kenne gee dat Gods Gees *nie* in die kerk en sy wetsbepalinge spreek nie en dat slegs die woord van mense in die kerk gehoor word, terwyl Gods Gees in hulle eie gemoed spreek, hulle aanstel, roep en lei. Vir Du Preez is dit verregaande aanmatiging en skuldige verwaandheid (*Die Kerkbode* 15 September 1937:494).

Du Preez het dit verder teen hierdie predikante dat hulle uitgaan van die standpunt dat "die Kerk verwêreldlik, koud en doods is en sy prediking versteen en verstarde is en sy doel glad nie bereik nie (en) tree...op as herlewings-predikers wat oproep tot bekering en tot nuwer en voller geestelike lewe...Die kerklike godsdiens word verkleineer, word onsuiver beskou, en hulle wil dan probeer om soveel moontlik mense daaruit te red" (*Die Kerkbode* 6 Oktober 1937:647).

Du Preez het dit ook teen die onderskeid wat gemaak word tussen mense wat ware kinders van God is en wie nie. Hy het ook bedenkinge oor die Los predikante se openbare belydenis of getuienisse wat mense ná die dienste of konferensies aflê wat onder andere kan lei tot geestelike hoogmoed (*Die Kerkbode* 6 Oktober 1937:647).

Dr.Du Preez se artikels het hewige reaksie uitgelok, in so 'n mate dat hy self erken dat die briewe vol veroordeling en aankondiginge van goddelike oordeel op hom "gereën" het. Verdere uitsprake wat hy teen die buitekerklike predikers gemaak het is dat hulle "verafgod" word en verwys na die "onaantasbare" buitekerklike predikers (*Die Kerkbode* 1 Desember 1937:1037). Ondersteuners van hierdie predikante het onder andere gevra of dr.Du Preez persoonlik kennis dra van ds.Scheepers (en ander buitekerklike predikers); of hy al ooit in noue aanraking met een van hulle was en waarom ons predikante nie gaan luister as die A.E.B. of Los predikante in hul gemeentes dienste hou nie. Op al hierdie vrae het Du Preez die nodige antwoorde verskaf.

Nie al die lesers het vir lief geneem met die artikels van dr.Du Preez nie. In 'n kort artikel vat die redakteur ses persone se reaksies saam wat gelewer is oor die bydrae van dr.Du Preez. Daaronder word o.a. melding gemaak van die "sterk taal" wat dr.Du Preez gebruik het. Net een van genoemde ses persone steun die sinode se besluit dat buitekerklike predikers nie toegelaat moet word nie (*Die Kerkbode* 1 Desember 1937:1021).

Ds.C.H.Murray van Viljoenskroon noem nie dr.du Preez se naam nie, maar verwys na aanhalings wat hy gemaak het en wys daarop dat dit nie 'n ware weergawe is van die buitekerklike bewegings se motiewe nie en voeg by: "Dit is 'n politieke slenter wat 'n man laat sê wat hy nie sê nie. Weloerwoë woorde sal deur en deur eerlik wees jeens dié teen wie geskrywe word" (*Die Kerkbode* 19 Januarie 1938:127).

Murray vra of die S.A.G.M. onder voorsitterskap van dr.Andrew Murray 'n buitekerklike of interkerklike beweging was. "Watter ryke seënninge het dit nie afgewerp nie! Daarvan kan menige leraar en leek getuig. Is die werk van Edwin Orr, waarvan *Die Kerkbode* met instemming gewag maak, interkerklik of buitekerklik? Mag die Kerk dan gebruik maak van sulke lekearbeiders soos Edwin Orr, Dr.Grattam Guinness, Adv.George Goodwin? En as sy van leke van oorsee mag gebruik maak, waarom dan nie van die getuienis van leke onder ons eie seuns nie? (*Die Kerkbode* 19 Januarie 1938:127). Hy betoon verder sy waardering vir gegronde bekerings onder lekepredikers, en opbou van gelowiges in hul geloofslewe.

In die redaksionele rubriek van *Die Kerkbode* (1 Desember 1937:1021) word gewys op die onbybelse gebruik van buitekerklikheid. Die bestaan van buitekerklike bewegings word slegs geregverdig op grond van die geestelike doodsheid waarin die Kerk verval het. Dit impliseer dat die kerk as 'n sinkende skip aan sy lot oorgelaat word, terwyl die "opvarendes" vir hulleself en andere elders 'n heenkome gaan soek. Die redakteur sê dat as dié wat nog "lewe" het, die kerk verlaat, dan bly daar niks meer oor om hom aan die lewe te hou nie en is hy gedoem tot ondergang. Hierdie sogenaamde "lewe" wat die buitekerklikes het, in teenstelling met die doodsheid in die kerk, is, volgens die redakteur, in baie gevalle nie die lewe waarvan die Woord van God spreek nie. Dit is bloot 'n kunsmatige opsweping van die gevoel, of 'n "wrede onchristelike dweepsug wat almal en alles verdoem, of 'n geestelike hoogmoed en eiegeregtigheid wat in hoë mate afstotend is, of 'n ligsinnige en oppervlakkige gebruik van geykte godsdienstige uitdrukkings en die toe-eiening van die godsdienstige ondervindings van andere" (1 Desember 1937:1021). In die reël bestaan daar by hierdie buitekerklikes 'n meerderwaardigheidsgevoel teenoor die lede van die "doodse" Kerk wat hulle gerus en selftevrede maak. Daarom soek 'n mens tevergeefs na die gesindheid van die nederige, sagmoedige, liefdevolle Jesus by hulle (:1021).

'n Verdere aanklag deur die redakteur is dat as die Kerk hierdie buitekerklike bewegings ondersteun, hy erkenning gee aan sy magtelose toestand om die saak van God op aarde te bevorder, tensy hulp van buite af opdaag. Dit het tot gevolg dat die kerk die lewe en arbeid van tienduisende evangeliedienaars en ander gelowiges in sy boesem negeer, en is hy ontrou aan homself as 'n institusie van die Here Jesus (*Die Kerkbode* 1 Desember 1937:1022).

Ds.J.P.van der Walt van Frankfort herinner die lesers van *Die Kerkbode* (12 Julie 1933:88) aan 'n sinodale besluit rakende ds.Scheepers dat sy leer aan die Volmaakbaarheidsleer (perfeksionisme) grens. Hy het dit ook teen die gedagte dat bekering op Wederdoperse wyse aan gemeentede gebring word asof hulle heidene is, want daardeur word die verbondsgedagte onderskat (*Die Kerkbode* 12 Julie 1933:88).

Ds.H.C.J.Flemming reageer op ds. Van der Walt se skrywe en ontken nie dat daar op spesiale dienste, as weerhou van felle kritiek nie. In verskeie gevalle was die reaksies baie uiteenlopend van aard. In die tyd van die tekort aan werk van die proponente vra hy die vraag waarom gemeentes nie gebruik wil maak van sulke manne vir spesiale dienste nie (*Die Kerkbode* 16 Augustus 1933:323).

Ds.C.R.Kotzé spreek sy teleurstelling uit teenoor lidmate wat begeer dat die godsdiens in meer aanskoulike gedaante moet kom en meen dat die predikante voldoen aan die behoefte van die lidmate deurdat hulle sorg vir kanselruiling wat vernuwing bewerkstellig (*Die Kerkbode* 22 November 1933:972,3). Hierop beaam mnr.G.Muller van Coalbrook wat dankbaar is vir mense soos ds.Kotzé wat 'n bewaker is vir kerksuiwerheid. In die lig van die tekort aan werk van die proponente vra hy die vraag waarom gemeentes nie gebruik wil maak van sulke manne vir spesiale dienste nie (*Die Kerkbode* 13 Desember 1933:1108).

Stemme het nie net van predikante opgegaan teen die Los predikante nie. Ook lidmate het hulle nie weerhou van felle kritiek nie. In verskeie gevalle was die reaksies baie uiteenlopend van aard.

9.1.4 Positiewe reaksie oor Los predikante

Soos met enige ander geval, het hierdie saak ook twee kante. Predikante was versigtig om nie te veel positiewe kommentaar te lewer nie, want dit sou hulle skuldig maak aan die verontagsaming van kerklike besluite. Tog het sommige lidmate die vrymoedigheid geneem om hulle saak te stel.

Mev.A.Hamman van Boksburg reageer baie skerp op die brief van Ds.C.R.Kotzé, oor 'Kerk en Sekte' en sê dat die Kerk in 'n baie treurige toestand verkeer, hoe goed die leer ook mag wees. Mense smag na die dieper lewe of heiligmaking. Sy erken dat sy oud geword het en nooit 'n definitiewe oplossing vir haar geestelike behoefte by kerkleiers ontvang nie. Omtrent ses jaar tevore het 'n bejaarde predikant, wat oor die onderwerp gepreek het, vir haar gesê: "Maar daar is niemand in ons Kerk sedert die dood van Dr.A.Murray en Prof.Hofmeyr wat oor heiligmaking kan praat nie." Sy dank die Here vir veral die twee gemeentelose predikante en die A.E.B. deur wie sy en baie ander geestelike versadiging vir hul behoefte gevind het. Sy spreek haar waardering uit teenoor die heiligheidsbeweging wat gekom het om te bly (*Die Kerkbode* 6 Desember 1933:1063).

Mev.M.Cilliers van Suid-Rhodesië is eweneens dankbaar teenoor ds.Nicol vir die briewe wat hy geskryf het aangaande die Oxford-beweging. Haar verbintenis met die buitekerklike bewegings en Los predikante was baie positief. Sy het begrip vir die kerkrade en predikante wat nie die tyd het om op die platteland besoeke af te lê nie en vra waarom hierdie mense "wat gereed staan om dit te doen" nie ingespan word nie. "Jy voel jy verhongers en verlang na christelike omgang en voedsel, en dit is verkrygbaar, maar die Kerk sien liever ons van honger omkom as om hulle wette te breek" (*Die Kerkbode* 25 Oktober 1933:786). Sy stem nie saam dat hierdie groepe lidmate van die kerk afrokkel nie, want waar hierdie mense gearbei het "het die meeste kerke vol geword van begerige siele en van werkers" (:786).

Sy praat met groot waardering van 'n C.S.V.-byeenkoms by die Valle waar di.Malan en Scheepers en mej.Jacobs opgetree het. "As ons dink aan daardie tent by die Valle en die belydenisse, wat daar afgeleë

is, dan voel jy, dat die Here in ons midde was. En hoe kan andere sê dat hulle verkeerd doen, as die Here dit goedkeur?" (*Die Kerkbode* 25 Oktober 1933:786).

Ouderling H.A.Botha van Roosenekal lewer slegs goeie getuienis van die spesiale dienste wat ds.Scheepers in hulle gemeente waargeneem het en sê dat dit geen opwekkingsdienste was nie, want ná 'n jaar "is diegene wat destyds tot bekering gekom het, steeds vuurwarm vir die Heer" (*Die Kerkbode* 29 November 1933:1015). Hy beveg die beskuldiging dat ds.Scheepers se dienste die mense tot die sektes lei: "Hier egter was dit net andersom, nl. dat mense, wat by sektes wou aansluit, deur sy prediking tot ander lig gekom het en hulle weer tot ons kerk gewend het" (:1016). Die teenpool van oudl.Botha se ondervinding vind ons weer by mnr.G.Muller van Coalbrook wat wys op die onluste en verdeeldheid wat deur ds.Scheepers se optrede in hulle gemeente veroorsaak is (*Die Kerkbode* 13 Desember 1933:1108).

"Antisektaries" maak sterk uitsprake teen die vyandigheid jeens die Los predikante, A.E.B. en die Oxfordgroep. "Hier is ons op die spore van wat "los predikante" gedoen het. Waar daar vroeër, tydig en ontydig, ekskuse gevind was vir danspartye en kerkloosheid, bestaan daar vandag Christelike Strewersvereniginge en bidstonde. (*Die Kerkbode* 17 Januarie 1934:128).

'n Oud-diaken van die Strand, mnr.S.G.du Toit, skryf oor sy aangename wedervaringe met die Los predikante. Hy berig dat daar en ook elders kragtige bekerings onder hulle bearbeiding plaasgevind het en nou wil hy vra of dit nie sonde is om die werk van God so teë te staan nie. Hy verklaar sy liefde teenoor sy kerk en erken dat hy nie die Los predikante ondersteun ten koste van die eredienste nie. Vir hom is dit belangrik om "siele vir Koning Jesus te win", ongeag deur wie se bemiddeling dit plaasvind (*Die Kerkbode* 30 Mei 1934:1017).

9.1.5 Die Leer van die Los predikante

Die sogenaamde Los predikante het veral onder lidmate van die Ned.Geref.Kerk met toewyding die boodskap verkondig waarvan hulle oortuig was. Nie alleen het hulle wyse van optrede onenigheid en verdeeldheid veroorsaak nie, maar in besonder dit wat hulle geleer het, is allerweë veroordeel. Daar was geen manier waarop hulle in die Kerk geakkomodeer kon word nie en is dus as "sektaries" geklassifiseer.

Omdat die konferensies wat hulle gehou het, goed bygewoon is, word afgelei dat die lidmate aanklank moes vind by hulle leer. Hulle het geestelike voedsel gekry, maar daarmee saam hulle plaaslike predikant begin kritiseer. Heel dikwels het lidmate hierdie groepe beskerm en hulleself verontskuldig deur te verwys na hulle leer wat nie vreemd was aan die Kerk nie.

Die Oxfordgroep het hulle boodskap veral op bekering toegespits; die A.E.B. op heiligmaking; ds.Scheepers op albei plus goddelike genesing, terwyl ds.W.C.Malan, behalwe die genoemde aspekte, ook die wederkoms van Christus as tema in sy bediening gebruik het. Laasgenoemde twee was uitgesproke chiliaste. Verlaas ds.Scheepers se genesingspraktyke het hom in 'n doodloopstraat in die Ned.Geref.Kerk laat beland. Die A.E.B. se heiligmakingsleer, wat gegrens het aan die "Second Blessing" en perfeksonisme, het hulle ongewildheid in gereformeerde kringe laat toeneem.

Met die oog op hierdie studie word dit as van die uiterste belang beskou om na enkele aspekte van veral die Los predikante se leer te kyk en dit te vergelyk met dié van die bogenoemde Ned.Geref.predikante. Sodoende kan 'n objektiewe evaluering gemaak word van die knelpunte wat die onenigheid in terme van die leer veroorsaak het.

9.1.5.1 Die leer van ds.C.F.Scheepers

Behalwe die enkele artikels in *Die Kerkbode*, het ds.Scheepers die *Betshan*-blaadjie uitgegee en verkeie traktaatjies geskryf. Nadat hy losgemaak is van die gemeentelike bediening, het hy in die Ned.Geref.Kerk konferensies gehou en later op *Betshan*, buite Bloemfontein, 'n kranke-inrigting begin. Dit het later 'n opleidingsentrum vir evangeliste geword.

Van die bronne wat vir hierdie studie nagevors is, is 22 aantekeningboeke van twee van sy studente, ds.en mev.A.Grobler, wat in die omstreke van 1939-41 by hom onderrig ontvang het. Daarin is die gedikteerde lesings van ds.Scheepers neergepen. Die boeke van ds.Grobler is genommer en as bronverwysing word net melding gemaak van die boek- en bladsynommer.

Ds.Scheepers het in 'n traktaatjie "*Die Pardys herwin*" 'n uiteensetting gegee van die "kruisvrugte" naamlik Regverdigmaking, Heiligmaking en Goddelike genesing. Dit wat met die sondeval vir die mens verlore geraak het, is weer herwin ná die kruisiging. Die mens word aangeraai om dit weer vir homself toe te eien. Hierdie drie aspekte het sentraal gestaan in sy prediking.

9.1.5.1.1 Bekering

Een van die aspekte waarvoor ds.Scheepers veroordeel is, is die heilsorde waarin hy bekering voor wedergeboorte geplaas het.

Scheepers definieer bekering as die vrug van die werksaamheid van die Heilige Gees in die hart van die onwedergeborene (Hetsy 'n goeie Nikodemus of 'n goddelose sondaar) waardeur die siel oortuig word van sondes en vervul word met die vrees vir die toorn van God (Luk.19:10). Wanneer die Heilige Gees nie teëgestaan of smaadheid aangedoen word nie, maar gehoorsaam word deur die sondes te bely en van harte afstand van gedoen word, werk die Heilige Gees deur middel van Gods Woord 'n saligmakend geloof waardeur die sondaar 'n deelgenoot van die ewige lewe word (Boek 6:15).

"Waarom bestaan die waaragtige bekering?" "In die hartelike berou, aflê en vlug van die sonde en die hartelike begeerte en doen van die goeie....Die eerste oogmerk van die bekering is om die bekeerling deur die ondervinding van die wedergeboorte te laat uitgaan uit die ryk van die duisternis tot die ryk van die God van die lig." Die middel waarmee God die bekering bewerk is die Woord van God wat aan die hart lewend gemaak word en kan tot die mens kom deur die gepredikte Woord of die verklaarde Woord in traktaatjie of boek, of direk uit die Bybel sonder menslike bemiddeling (Boek 6:15,16).

Hy sê bekering impliseer 'n gedagte van hartseer, van berou i.v.m. die saak waartoe die mens opgewek is om hom van te bekeer. Die ware betekenis van die woord is om van opvatting, opinie, gedagte, te verander. Volgens die Woord van God moet die geredde sowel as die ongeredde hulle bekeer van 'n opinie in verband met sekere dinge (Boek 3:76)

“Bekering kan 'n reformasie wees as gevolg van 'n kragtinspanning deur die ongeredde. Vir die tydelike lewe het so 'n bekering waarde, maar niks vir die ewige nie. Dit kan ook 'n middel word waardeur die ware bekering verhinder word” (Boek 6:42).

Hy sien berou oor sonde en 'n bekering van die sonde tot God as die werk van die Heilige Gees. Daar is 'n bekering in die Bybelse sin van die woord moontlik sonder die werksaamheid van die Heilige Gees. Die mens kan deur menslike inspanning hom van ondeug tot deug bekeer....Mense kan hulleself bekeer, maar dis nie die bekering wat die Bybel van praat nie (Boek 3:79).

Die Heilige Gees wend verskillende middels aan om hierdie egte bekerings te bewerk. So gebruik die Heilige Gees faktore om aan die mens sy sondige toestand te toon, byvoorbeeld tydelike geldelike moeilikhede, siekte, deur die prediking van die Woord, ens.(Boek 6:43,44).

Oor die verband tussen bekering en wedergeboorte verwys hy na prof.N.J. Hofmeyr se boek *“Uit die duisternis tot die lig”* (bls.82) en sê: “Die bekering en die weergeboorte kan nie van mekaar geskei word nie. Die twee saam maak een geheel. Daar is g'n weergeboorte sonder bekering nie, en g'n bekering sonder weergeboorte nie.” (Boek 3:79).

“Bekering is 'n verandering van gemoed, van insig; wedergeboorte is 'n verandering van hart.” Om wedergebore te wees beteken om 'n veranderde lewe te besit. “Bekering is 'n verandering van gemoed, wedergeboorte word gevolg deur 'n verandering van die lewe.” (Boek 3:80).

Volgens Mark.1:15 moet eers bekering plaasvind. Dit beteken 'n afkeer en wegkeer van die sonde voordat jy kan glo om salig te word. Niemand kan glo voor hy nie sy sondes bely het en vergifnis ontvang het nie. Die bekering en die geloof waardeur die mens weergebore word is albei werksaamhede van die Heilige Gees. “Eers berouvolle belydenis en dan vergiffenis” (Boek 3:80).

'n Baie belangrike opmerking wat Scheepers maak in terme van die verhouding tussen bekering en wedergeboorte is die volgende:

“Bekering en wedergeboorte kan nie van mekaar losgemaak word nie. Daar is 'n bekering wat die wedergeboorte voorafgaan en daar is 'n bekering wat op die wedergeboorte volg. (My onderstropping) Vandag word daar 'n skewe voorstelling gegee, nl. die gedoopte mens is wedergebore en hy moet maar net tot die bekering kom, d.i. hy moet sy lewe in ooreenstemming bring met die beginsel van die ewige lewe wat in hom is.. Dis onbybels. 'n Mens kan in die sin net so goed vir 'n jakkals sê hy moet hom soos 'n skaap gedra. (Bekering en wedergeboorte kan nie geskei word nie).” (Boek 6:17).

9.1.5.1.2 Wedergeboorte

Oor hierdie onderwerp het ds.Scheepers 'n traktaatjie geskryf, terwyl die inhoud ook vervat is in een van die *Betshan*blaadjies.

Hy glo dat elke mens weet of hy wedergebore is (*Betshan* Jul-Aug 1938:4). Wedergeboorte geskied, met enkele uitsonderings ná, sonder menslike bemiddeling. Geen mens kan homself wederbaar nie. “Deur die wedergeboorte word die mens deur 'n skeppende daad so verander dat hy 'n Godsgeaardheid

deelagtig word. Elke mens kan dit ondervind en weet dat hy dit ondervind het, maar dit te verklaar kan niemand nie” (*Betshan* Jul-Aug 1938:6).

Aan die hand van die doopformulier wys hy daarop dat elke mens sondig is en nodig het om vir ‘n tweede keer gebore te word. “Dit is ‘n absolute vereiste dat jy ‘n nuwe natuur, ‘n goddelike geaardheid moet kry, weer gebore moet word” (*Betshan* Jul-Aug 1938:4),

9.1.5.1.3 Hoe word die wedergeboorte gewerk?

Hy gee eerstens aandag aan ‘n paar dwaalleringe. Die eerste is om te glo dat die mens wedergebore gebore word (*Betshan* Jul-Aug 1938:7). Om te glo dat ‘n mens by sy doop, hetsy kinderdoop of onderdompeling, wedergebore word is Rooms en Doppers (:7).

‘n Ander dwaling wat hy aanroer is dat die mens met wedergeboorte van die ou mens verlos word en vervul word met die Heilige Gees. Rom. 7 het nie met wedergeboorte te doen nie “Veral Metodistiese teoloë ontken dat Rom.7 die ondervinding van ‘n wedergeborene is. Dit is ‘n dwaling want dit is ‘n wedergeborene se ondervinding” (*Betshan* Jul-Aug 1938:7).

‘n Verdere dwaling is dat ‘n mens niks aan sy wedergeboorte kan doen nie. Vir Scheepers is dit onaanvaarbaar om die wedergeboorte met ‘n aardse geboorte vergelyk, want dit lei tot dwaling.

Bekering en wedergeboorte kan nie van mekaar geskei word nie. Dis twee kante van een en dieselfde saak. Die mens wat hom nie wil bekeer nie, sal nooit wedergebore word nie. Dit is ‘n wonderwerk van God en sal nooit iets anders wees nie, maar dis slegs die één kant, daar is die ander - die menslike kant ook. Hy moet hom bekeer van die duisternis tot die lig, van Satan tot God, om sondevergifnis te ontvang, om weer gebore te kan word. Doen u deel en wees verseker God sal Sy deel doen” (*Betshan* Jul-Aug 1938:8).

Die Heilige Gees bewerk die wedergeboorte. Soos in die geval van die verwoeste skepping, so broei die Heilige Gees oor die hart van die gevalle mens en wek daardie goddelike lewe. “Sonder die werksaamheid van die Heilige Gees is wedergeboorte geheel onmoontlik” (*Betshan* Jul-Aug 1938:8)

Die eerste werk van die Heilige Gees is om van goeie en slegte mense sondaars te maak in hulle eie oë voor God. Net die Heilige Gees kan dit doen. “Dit sal in die mens se gemoed ‘n verandering bring waardeur daar ‘n verandering in die rigting van die mens se lewe kom. Daar kom ‘n regs-omkeer, ‘n ‘right-about-turn’”. Die gesig wat van God weggekeer was, is nou op God gerig. Dit laat ons sien dat bekering en wedergeboorte nie van mekaar kan losgemaak word nie, dis ‘n eenheid” (*Betshan* Jul-Aug 1938:8).

Hy wys egter daarop dat hierdie bekering, wat die gevolg is van die mens se besef van sy verkeerde weg op pad na die verderf, nie wedergeboorte is nie, “maar ‘n genadewerk wat die wedergeboorte vooraf gaan en tot die wedergeboorte lei” (*Betshan* Jul-Aug 1938:8). Die Heilige Gees werk nie alleen die wedergeboorte nie, maar is self daardie lewe. Waar die Gees die mens verlaat het by die sondeval, keer hy nou tot die mens terug (:8).

Die Heilige Gees gebruik middels om die wedergeboorte te bewerk. Soos wat ‘n boer die ploeg en die saad gebruik om ‘n oes te kry, so gebruik die Heilige Gees sy middele, naamlik die prediking van die

Woord, drome, traktaatjies, 'n boek, krankheid, dood, aardse verliese, tydelike armoede ens.”en nog baie meer gebruik God om die hart mee oop te breek, die sondes uit te kry en dan die saad van die lewe te saai waaruit die wedergeboorte kom” (*Betshan* Jul-Aug 1938:9).

Die tweede middel is die saad. “..geen wedergeboorte vind plaas sonder die Woord van God nie. Sonder die saad van die Woord is geen wedergeboorte moontlik nie...daar is sekere tekse waarin die kiem van die wedergeboorte is” (*Betshan* Jul-Aug 1938:9).

'n Duidelike vraag word aan die leser gestel: “Het u u al bekeer van Satan tot God? Is u hart skoongemaak, omgeploeg deur die belydenis van u sondes met berou? Is dit nou u sterkste begeerte om 'n wedergeborene te wees?” (:9).

Scheepers is baie beslis dat 'n mens wel kan weet of hy wedergebore is (*Betshan* Jul-Aug 1938:9). Hy sê dat daar kerke is, selfs Hollandse kerke, wat glo dat 'n mens 'n Fariseër is as jy sê jy weet. Hy sê dat hy reeds vir 40 jaar dit weet. “Dit is die leer van ons kerk⁹ dat die mens mag, kan en moet weet dat hy weer gebore is en dat sy sondes vergewe is” (*Betshan* Jul-Aug 1938:9). Deur die influistering van die Heilige Gees kan 'n mens wel weet dat hy wedergebore is. Geen mens behalwe die Heilige Gees kan aan 'n mens hierdie sekerheid gee nie. Hy sê pres.Kruger het dit geweet en dit vertel (:10).

Verder is wedergeboorte nie verlossing van sonde nie maar dit stel die mens in staat om sekere sondes te onderdruk, maar nie vir lank nie. “In die reël kry die ou sondige natuur gou weer die oorhand en baie ou sondes heers weer in die hart en in die openbare lewe” (*Betshan* Jul-Aug 1938:10).

Dit is wel moontlik vir 'n wedergeborene om te sondig omdat die vleeslike natuur te sterk is. Indien hierdie sondemag te sterk word, is daar drie uitweë: Om moedeloos te word en te sê jy wil nie meer weergeborene wees nie. Die Heilige Gees in 'n mens sê: “Jy kannie al wil jy. Niks kan die lewe van God in jou tot niet maak nie” (*Betshan* Jul-Aug.1938 p.10) (Dit bevestig dat Scheepers nie glo aan die vervalloor nie). Verderaan benadruk hy dat hy hierdie dwaling (dat 'n kind van God weer verlore kan gaan) geheel en al verwerp (*Betshan* Jul-Aug 1938:11). Die tweede is om te aanvaar dat almal maar sondig. Die derde oplossing is “om nou na heiligmaking te soek en so van die mag van die sonde verlos te word” (:10).

Samevattend word wedergeboorte as volg gedefinieer: “ Wedergebore te wees, beteken om te weet dat om Christus se lye en sterwe ontwil, jou sondes vergewe is, dat jy goddelike natuur deelagtig is en die versekering het dat die Heilige Gees in jou woon. Elkeen wat wil, mag, kan en moet dit weet en ondervind” (*Betshan* Jul-Aug 1938:11).

In een van sy bekende traktaatjies behandel hy die volgende onderwerpe: “Hoe sal ek my bekeer?”; “Sondevergifnis”, “Sondelys van die gelowige”, “Oorgawe” en “Waarom sal ek my bekeer?” Ná die verstrekking van 'n sondelys, vra hy die leser: “Het God die Heilige Gees u al van sondes oortuig? Indien nie, bid daarvoor. Indien wel, lees hierdie sondelys en maak 'n kruisie by elke sonde waar u aan

⁹ L.W. Hier verwys hy na die Ned.Geref.Kerk.

skuldig is, bely elke sonde by name en breek in u hart met alle sondes...Ontvang nou die Heilige Gees om in u hart te kom woon. Gebeur dit, dan is u 'n wedergebore kind van God.”

In die volgende tien stappe wat aangegee word vir 'n persoon “om van die koninkryk van satan na die koninkryk van God te gaan”, is die denkpatroon van ds.Scheepers baie duidelik sigbaar:

1.Die Heilige Gees oortuig van sondes

Die eerste saak vir 'n onbekeerde is dat hy 'n gesig van die oordeel van God oor hom kry. Die toorn van God moet vir die sondaar 'n werklikheid word. "Probeer tog nooit om mens te bekeer nie. Ons moet die verdoemenis preek, ons moet die toorn van God preek; ons moet die verlorenheid van die sondaar preek. Ons moet die Heilige Gees vertrou om van die sondaar 'n sondaar te maak. Die saligheid is net vir sondaars." (Boek 2:147,8)

2.Onvoorwaardelike oorgawe aan sy wil

Die mens kan homself nie bekeer nie, maar hy het die mag om as die Heilige Gees hom tot bekering wil beweeg, vir die Gees "nee" te sê (Boek 2:148,9). Duisende mense het tot ontwaking gekom, maar nie tot bekering nie. Dit is 'n verbygaande opwelling.

3.Bekering en berouvolle belydenis van alle sonde

As die mens nou van sy sonde oortuig is en by die punt gekom het dat hy gekies het, dan moet hy hom heelhartig tot God bekeer (Boek 2:149).

4.Beoefening van geloofstoe-eiening

Hieronder waarsku Scheepers sy studente dat hulle nie tyd moet verkwis met onryp mense nie (Boek 2:150).

5. Vergifnis van sondes (Die lewendmakende genade van die hart)

Moet nooit vir 'n siel sê dat hy nou gered is nie, want dit is net die Heilige Gees wat dit kan doen (Boek 2:151).

6.Lewendmaking van die siel

7.Bad van die wedergeboorte

8.Aanneming tot lid van die familie van God

9.Die instorting van vrede, blydschap, krag en liefde in die hart

10.Die getuienis van die Heilige Gees dat ek 'n kind van God is

9.1.5.1.4 Wedergeboorte en die verbond

Scheepers het geleer dat die Here Jesus en sy dissipels nie 'n verbondsleer geken het “waardeur die kinders van daardie verbondsvolk wederomgebore gebore is nie of deur die besnydenis wederomgebore word nie, maar gepreek dat hulle hul berouvol van hulle sonde tot God moet bekeer” (Boek 3:7,78). Hy verwys na die brief aan die Hebreërs waarin die heiden met sy sondige lewe en die Jood met sy godsdienstige lewe die een net so doemwaardig en verlore is as die ander.

Scheepers sê die leer dat 'n mens wederomgebore gebore word of dat jy wederomgebore word deur die doop is 'n gruwelike dwaling wat ons met ons ganse siel verwerp (Boek 3:78). Paulus word as voorbeeld gebruik wat nie vertel het dat hy wederomgebore gebore was of wederomgebore word deur die besnydenis nie, “maar vertel dat hy onder daardie dekmantel sondes gepleeg het wat hom die hoogste plek, die eerste plek van die sondaars wat verlore is, besorg het” Ook word Nikodemus as onbesproke persoon as voorbeeld voorgehou: “Die laaggesonke tollenaar en Nikodemus is in dieselfde posisie verlore en moes deur dieselfde middel, wedergeboorte, in die koninkryk van die hemel ingaan” (Boek 3,:79)

9.1.5.1.5 Die uitverkiesing

Oor hierdie belangrike onderwerp vra Scheepers: “Waar eindig die uitverkiesing en waar begin die vrye wil van die mens? Die uitverkiesing sluit die vrye wil van die mens totaal uit” (Boek 1:105)

Ongelukkig is die volgende aantekeninge in telegramstyl afgeneem en nie baie duidelik nie. By benadering kom dit op die volgende neer:

Om oor die mense te kyk en te sê watter uitverkore is, is onbybels. Die Bybels sê dat die uitverkiesing gaan van God en van God alleen uit, sonder enigiets van die mens. Onthou dat u ‘n mens is en God is God. Dank die Heer dat ek ‘n uitverkorene is om ook andere wat uitverkore is in te bring.

Daar rus ‘n verantwoordelikebesef op die mens. Sommige sê hulle is uitverkore en kan maar sonde doen - dit is ‘n menslike opinie. Heer, dat ek in die hemel is, is enkel alleen aan U te danke. Waaragtige bekering is uit God, om te wil is uit God. Alles van die saligheid kom van God af. Omdat een mens hom bekeer en die ander nie, is te wyte aan die suiwere soewereine wil van God

Uitverkiesing is nie iets om met die wêreld oor te gesels nie. Dit is om geloofsversekering in die hart van die gelowige te werk -Hy sal voleindig (Boek 1:105,6).

In ‘n ander lesing behandel hy weer enkele aspekte rondom die uitverkiesing. Hy sê dat die uitverkiesing soms verkeerd verstaan word deurdat mense in ‘n gemakstoel sit en nie eers bid of dienste hou nie. Om dit reg te verstaan, beteken dat ywerige, toegewyde arbeiders voortgaan met die wete dat daar vrug op hul arbeid sal wees. Oor ‘n persoon wat sê dat hy nie uitverkore is nie, verwys Scheepers na enkele teksverse en voeg by dat die soewereine wil van God en dié van die mens nie rym nie. Dit is in die geheime raad van God. “Vriend, jy het ‘n vrye wil. God wil hê jy moet salig word” (Boek 2:127). Indien iemand sê hy verstaan dit nie, antwoord Scheepers: “Ek glo, al verstaan ek dit nie....As ek preek dan glo ek dat die wat moet gered word, sal gered word” (:127)

Aantekeninge oor hierdie onderwerp word afgesluit met die woord “Kalvinis” in die kantlyn en daarlangs: “Die soewereine uitverkiesende wil van God. Joh.15:16. Stuur uitverkorene om uitverkorene weg van verlossing te gee” (Boek 2:128).

In een van die *Betshan*blaadjies kom ‘n gedeelte voor onder die opskrif: “Die toestand van die uitverkorene voor, tydens en na ‘n reeks dienste”. Onder punt 4 die volgende:

Uitverkorenes wat onder bearbeiding kom is na persoonlike arbeid of die bywoning van ‘n reeks van dienste nog so onvatbaar dat as alles verby is, het hulle maar die stadium van ‘n bloeisel bereik. Meer arbeid en tyd sal nodig wees voor hulle die stadium van wedergeboorte sal ondervind (*Betshan* Mei 1942:6).

In afgerolde lesings noem Scheepers die volgende: “Was die Kerk wat God bedoel wat sy moes wees, sou die werksaamheid van die Heilige Gees so kragtig wees, dat die uitverkorene reeds in hulle jongelingsjare tot die ondervinding van hulle saligheid sal kom, en dat die nie-uitverkorenes uit, en weg sou gedryf word. ‘n Ongeredde siel wat nie tot die saligheid uitverkies is nie, sal nooit dit in ‘n kragtige Heilige Gees atmosfeer uithou nie. In die doodse toestand van vandag, het hierdie soort van mense in die reël die hoogste woord te sê” (:8).

Uit bostaande is dit duidelik ds. Scheepers besis gegio net aan die uitverkiesing. Die enigste verskil wat in sy leer geopenbaar word, wat verskil met ander teoloë in terme van die uitverkiesing, is dat die uitverkorene nie op 'n onbewuste oomblik wedergebore word nie, maar nadat hy hom bekeer het, die wedergeboorte deelagtig word.

Hy het egter die gedagte verwerp dat 'n babatjie wat sterf voordat hy gedoop is of die jare van onderskeiding behaal het, hel toe sal gaan. Ongeag die posisie van die ouers, sal die kind met die dood paradys toe gaan. "Die uitverkiesing mense (d.w.s. die mense wat altyd en oral die uitverkiesing preek en bespreek), sê ja, die uitverkore kinders word gered maar die ander nie" (*Betsan* Aug-Okt.1937:6). Hy kan dit nie aanvaar dat God 'n kind wat onwetend gesondig het, sal verdoem nie en meen dat God nie 'n kind verantwoordelik hou vir sy dade voordat hy tot die jare van onderskeiding gekom het nie (:6). Hy het dit ook teen die gedagte om saligmakende waarde aan die doop te heg (:8).

Ds.A.Grobler, voormalige student van ds.Scheepers het op 'n vraag wat aan hom gestel is gesê dat ds.Scheepers in 'n mate aan die uitverkiesing geglo het. Sy benadering was soos volg: "Op die deur staan: 'ALMAL WELKOM!'. Aan die binnekant staan: "UITVERKORE" (Grobler 22/05/1997).

9.1.5.1.6 Die vervalloor

Vroeër is vlugtig daarna verwys dat Scheepers die teorie verwerp dat gelowiges weer verlore kan gaan. Op 9 November 1939 het ds.Scheepers die volgende met sy studente behandel: "Kan 'n uitverkorene verlore gaan?" "Die ontrouheid van niemand ter wêreld kan die oorsaak wees dat 'n uitverkorene kan verlore gaan nie. Met hierdie stelling sny ons die gedagte dat die saligheid van die mens afhang, van die getrouheid van 'n geestelike arbeider, heeltemal af. Waar hang dit dan wel van af?" (Boek 2:124).

Die volgende bewyse kom voor waarom 'n uitverkorene nie verlore kan gaan nie:

- (1) Omdat God die Vader teenoor Jesus dan ontrou sal wees - 'n absolute onmoontlikheid.
- (2) Waar die bloed toegepas word aan 'n hart, daar kan niks ter wêreld daardie toepassing van die bloed tot niet maak nie.
- (3) Baie Skrifwaarhede bevestig dit. (a) Fil.1:6; 2 Tim.2:13; 1Petr.1:5; 2 Thes.3:3.
- (4) Vanweens [sic] die inwoning van die Heilige Gees in die hart van die gelowige.

Die nie-wedergeborene het niks met die uitverkiesing te maak nie. Vir hom is die opwekking: Kom na God toe. Wanneer hy gekom en verlos is, nou wil God aan hom die uitverkiesing verduidelik - om hom deeglik te fundeer met die oog op sy ewige verlossing.

By die prediker kan hierdie leer een van twee uitwerkings hê:

- (1) Dit maak van hom 'n Turk d.w.s. hy skakel die menslike element uit, gooi sy verantwoordelikheid en dié van siele wat gered moet word in ongeloof op God, wat beteken hy onttrek hom daaraan en staan skuldig voor God dat hy sy roeping nie vervul nie. Dis die posisie van die ultra-Kalvinistiese mense.
- (2) Dit gee vastigheid aan die arbeid van die evangeliedienaar.

Dis die kalme beroep van 'n man wat weet: saai jou goeie saad op die regte tyd en jou oes sal seker wees. Vastigheid - hoe sekerder, hoe meer ywer. As in my siel die lewende versekering is dat die uitverkorene wedergebore sal word en dat hy nie sal verlore gaan nie" (Boek 2:124-126).

In 'n traktaatjie "*Opstanding van Jesus Christus*" lewer ds.Scheepers 10 waarborge wat Jesus se opstanding bied tot voordeel vir die mens, onder andere wedergeboorte en regverdigmaking. Daarmee saam bied die opstanding 'n waarborg dat die gelowige bewaar sal bly. Die een rede waarom mense, wat

getuig dat hulle tot bekering gekom het, nie daarmee volhou nie, word toegeskryf daaraan dat die sogenaamde bekeerlinge nie wedergebore is nie (Scheepers :12).

9.1.5.1.7 Heiligmaking

Benewens die boodskap oor Goddelike genesing, het ds.Scheepers se heiligmakingsleer hom baie ongewild gemaak in die Ned.Geref.Kerk. Volgens sy kritici het hy die leer van perfeksionisme verkondig.

Dit kan niemand verkwalik word dat hy wel daarvoor beskuldig is nie, want dikwels skep sy geskifte die idee dat dit die geval is. By nadere ondersoek word die teendeel bewys.

Ter inleiding van sy traktaatjie "*Die weg tot die volheid van die Gees*"¹⁰ gebruik hy die volgende aanhaling uit *Die Kerkbode* (Pinkster 1926) wat hy uit die Nederlands vertaal het:

In die eerste gemeente was die volheid van die Gees die algemene ondervinding, sodat as dit by iemand gemis word, is daar navraag omtrent gedoen (Hand.8:16; 19:2). Is ons net so onder die indruk van die onmisbaarheid van hierdie vuurdoop?... Hoeveel arbeid is daar onder ons, wat geheel onvrugbaar is? Hoeveel honderde preke word wekeliks uitgespreek, wat sover as ons kan sien, heeltetal onvrugbaar is! Die Koninkryk van God eis dit. Die gemeentes moet opgebou word deurdat die pasbekeerdes in die kring van die gelowiges 'n opbouwende atmosfeer kry. ...*Mag hierde Pinksterfees so 'n tyd by ons bring*"

Hierop reageer Scheepers (2,3): "My ganse siel sê Amen! op bostaande, want dis 'n suiwere verklaring van die Woord van God en van toestande, soos dit werklik is. Die onderwerp is: "*Die onmisbaarheid van die vuurdoop.*" Die behoefte van 'n predikant aan herlewing in sy gemeente, die begeerte na wedergeboorte, die smagting van 'n gelowige na verlossing van sy "swakke, vallende christelike lewe", die begeerte om siele na Jesus te lei - alles is opgeneem in die wil van God vir die mens.

Dit is in hierdie trant wat Scheepers se geskifte oor heiligmaking die lig gesien het. Hy het besef wat die nood onder kinders van God is en verduidelik dan stapsgewys hoe 'n gelowige so 'n lewe deelagtig kan word. Die stappe is

- U moet glo dat daar so 'n lewe is
- U moet glo dat die lewe vir u is
- U moet bely dat u die seën nie het nie
- Ek moet hierdie lewe hê, kos wat dit wil
- Ek lê my onvoorwaardelik op die altaar van God neer
- Wat ek God gee, dit neem Hy
- Belydenis en aflegging van elke sonde
- Geloof
- U rein hart moet nou vervul word
- Verwag die ondervinding

Scheepers beweer dat regverdigmaking en heiligmaking tot mekaar staan soos die verhouding tussen 'n fondament en die huis waarop dit gebou is. 'n Persoon moet dus seker wees dat hy wedergebore is voordat hy heiligmaking deelagtig kan word. "Godsdienstige nie-wedergebore mense soek soms heiligmaking en kom tot bekering.." (:4).

¹⁰ Hierdie artikel het ook in *Die Kerkbode* verskyn (Datum onbekend)

Soos ander teoloë voor en ná hom, verduidelik hy ook die volheidslewe in analogie met die land Kanaän (:5).

In die blad *Betshan* (Oktober 1944) kom sy behandeling van Rom.6:6 voor. Die artikel handel oor heiligmaking en daarin verstrekk hy drie sieninge: Die eerste is dat die bedorwenheid nou een maal in die mens is waaraan hy niks kan doen nie. Die tweede is dat die ou “self” oorheers en onderdruk moet word, maar hierdie beskouing is onhoudbaar: “‘n Beeld van die uitvloeisel uit ‘n onrein hart, wat alleen verwyder kan word deur die bron te suiwer van die erfsmet wat die oorsaak van die onreinheid is. En my hoorder, daarvoor help onderdrukking en alle menslike ywer niks nie..”

Die laaste beskouing is “die Bybelse een”, naamlik dat daar ‘n krisispunt in die lewe moet kom waardeur die “self”, die verteenwoordiger van satan in die mens, die doodsteek moet kry. “Die heiligmaking wat u nou deelagtig geword het is nie ‘n einddoel nie, maar ‘n meegedeelde heiligheid (*Betshan* Oktober 1944:5,6).

In sy behandeling van die heiliging van gees, siel en liggaam¹¹, fokus Scheepers veral op die siel van die mens waar heiligmaking hoofsaaklik plaasvind. In die siel, of persoonlikheid van die mens, is die gemoed, die wil die begeertes, die emosies, die verstand en die self gesetel. Voor die sondeval was daar sprake van die goeie self, as onderkoning van God, maar daarna het die slegte self die onderkoning van satan geword (*Betshan* November 1942:1).

By wedergeboorte betree die Heilige Gees die gees van die mens. Volgens Scheepers is daar nou drie EKKE in die lewe van die wedergeborene, naamlik die EK van sy nuwe wese, God die Heilige Gees in sy gees; die EK van die gevalle natuur, die sondige self, die onderkoning van Satan en die EK van die persoonlikheid. Nou dat die Heilige Gees in die gees van die mens kom woon het, ontstaan ‘n stryd tussen die vlees en die gees. Die volgende stap is die verlossing van die siel. “Hierdie koninkryk in die siel van die mens, is die bron van die sonde, die neiging tot die sonde, die vlees wat hom aan God nie onderwerf nie...wat al wat uit God is met al die mag van satan openeer. Alle sondige dade, gesindhede en woorde wat uit die mens tevoorskyn kom, voor en na die wedergeboorte het sy oorsprong in die siel van die mens, waarin die bron van sonde is, wat die SELF, EK, VLEES ens. genoem word in die Woord van God” (*Betshan* November 1942:3). Die oogmerk by die verlossing van die siel is om die sondige EK, die onderkoning van satan “uit te roei, dood te maak, te verwyder en te begrawe, om so Jesus op die ontruimde troon koning te maak” (:3).

Vervolgens behandel Scheepers alternatiewe Bybelse begrippe vir die benaming van die “koninkryk van satan in die siel” soos byvoorbeeld *Ek, die ou mens, liggaam van sonde, inwonende sonde* en nog vele meer. Hierdie lys van terme sou later tot groot verwarring onder gelowiges aanleiding gee. Eweneens het die volgende illustrasie van Scheepers vertwyfeling gewek: “Waar het hierdie sondes wat na ‘n tyd weer teruggekóm het hulle oorsprong vandaan? Spinnerakke kom van die spinnekop hierdie sondes kom

¹¹ Hierdie artikel wat in die *Betshan*blad geplaas is, het ook in traktaatvorm verskyn

uit 'n bron namelijk erfsonde. Dit word deur die onderkoning van satan wat in die siel getroond is, bewerk. Die hart is as gevolg hiervan nog nie rein nie" (*Betschan* November 1942:4).

Voorts verwys Scheepers na enkele mistastings in terme van hierdie verlossing wat in die siel plaasvind. Sommige meen dat "onderkoning van Satan" in 'n toestand van magteloosheid geplaas word, ander meen dat dit onderdruk moet word, terwyl 'n derde teorie volgens hom ook onbybels is. Dit stel die hart van die mens voor waarin 'n troon en kruis is. As Jesus op die troon is, is self aan die kruis en andersom. Scheepers sê dat, volgens die Woord van God, word "die self, die onderkoning van Satan, die vlees" deur die Heilige Gees met die swaard 'n doodsteek gegee (:4).

Scheepers beskou dit as 'n "groot dag" toe die Gees van God in die gees van die mens ingekom het, en in 'n sekere sin 'n "groter dag" toe die Heilige Gees die siel in besit geneem het en Jesus koning gemaak het (*Betschan* November 1942:5).

Aan sy studente het ds. Scheepers geleer: "Die geredde moet verduidelik word die sondemag is nog in jou en jy sal forseer word om te sondig teen jou sin, maar daar is verlossing. Moenie sê as jy sondig, dat jy nou nie meer 'n kind van God is nie, maar moenie die leuen glo dat jy nie in hierdie lewe van die mag van die sonde kan verlos word nie. Daar is verlossing vir jou" (Boek 6:49).

9.1.5.1.8 Die proses van heiligmaking

In hierdie verband haal Scheepers 'n definisie aan van dr. A. Murray oor heiligmaking: "Dit is 'n krisis ondervinding met die oog op 'n proses" (Ongelukkig word die bronverwysing nie verstrekkend nie.) (*Betschan* November 1942:5). Op 'n ander plek sê Scheepers: "Die krisis by die doding van die selflewe is eens en finaal maar wanneer dit by die eienskappe, by die heiliging van die siel kom is daar 'n proses" (:6).

Hy brei verder uit oor die proses: "Die krisis ondervinding beteken die doding van die sondige self en die kroning van Koning Jesus op die troon. Hierdie troon is in die siel. Met die doding van koning Self het die eienskappe van die siel bly bestaan, naamlik, die persoonlikheid wat samegestel is uit die wil, die verstand, die gevoel, die self-bewussyn, die verbeeldingsvermoë en karaktereienskappe.... Heiligmaking bestaan nou daarin dat koning Jesus hierdie eienskappe van die siel van alle sondige invloede sal reinig om dit daana onder sy mag en heerskappy te kry, sodat Hy dit in Sy diens kan gebruik" (*Betschan* November 1942:5). Voorts haal hy weer vir Murray aan wat wys hoe sterk die invloed van die siel is. Onder andere sê Murray: "So listig en magtig is die siele-lewe, dat ook waar die siel geleer het om God te dien die siel nog sy kragte inspan en deur sy pogings om godsdienstig te wees weier om die Heilige Gees die leiding te gee. Hierdeur word die Heilige Gees gehinder in sy werksaamheid" (:6).

Vroeër het Scheepers gepraat van die drie EKKE. Hier kom die "EK van die persoonlikheid" ter sprake. Hierdie Ek van die persoonlikheid moet nou oortuig word van die onheilighede en moet toestemming verleen vir die verwydering daarvan. Dit gaan dikwels met 'n stryd gepaard. Tog is dit belangrik dat die mens hierdie onheilighede aan die Heilige Gees sal uitlewer om gekruisig te word met die oog op die toename in heiligmaking. "'n Gelowige het net so veel heilighede as wat die bestanddele van sy siel, die

karaktertrekke van sy persoonlikheid van al wat sondig, van die ou Adam natuur gereinig en verlos is en met die lewe van Christus vervuld is” (*Betshan* November 1942:6).

In sy verduideliking van “*Heiligmaking in die daaglikse lewe*” kom die proses duidelik na vore. Hy bespreek onder andere “onheilige gesindhede...wat na ou Koning Self lyk. Nou is dit nie Satan wat op u afsak nie maar gesindhede wat by u aanwesig is en u weet nie wat dit vandaan kom nie (:4). Hy verduidelik sy stelling aan die hand van die “drie selwe” soos vroeër genoem. “Koning Jesus het nou die regering oorgeneem, op die troon van die hart maar nou moet die onheilighede uit die persoonlikheid, en karakter uitgesuiwer word en die karaktertrekke van Koning Jesus moet aan u meegedeel word. Nou is u op die pad van heiligmaking” (*Betshan* Mei 1943:4).

Hy gebruik ‘n voorbeeld van persone wat teleurgesteld raak omdat hulle nie die gesindheid van Jesus in hul lewens openbaar nie. In hulle soeke na ‘n dieper heiliging kom hulle by ‘n voller oorgawe van hulle wil en ondervind ‘n wonderlike instroming van liefde. By ‘n dieper vereenselwigings word persone meer liefde en heiligheid deelagtig (*Betshan* Mei 1943:5). Wat Scheepers hierdeur wil sê is dat hierdie ontwikkeling oor ‘n tydperk plaasvind.

Scheepers se beskrywing van die sondige toestand van die Geesvervulde kom in die volgende woorde sterk na vore: “U menslikheid is deurtrek of liewer deursuur met die vloek en sonde wat u getref het” (:5). Hierdie sondige gesindhede en eienskappe moet uit die gemoed en persoonlikheid van die mens “uitgepers, uitgesuiwer en gelouter word om by die wederkoms rein, onbesmet, sonder vlek of rimpel voor hom in heiligheid te wees” (:5).

Sy heiligmakingsleer kan opgesom word deur die klem wat hy plaas op die krisis van heiligmaking, waar “die doding van die selfewe” finaal plaasvind, terwyl by die proses ‘n dieper reiniging en verlossing asook dieper oorgawes voorkom (*Betshan* November 1942:6).

9.1.5.1.9 Perfeksionisme

Veral bostaande uiteensetting van die proses van heiligmaking lewer voldoende bewys dat hy nie geglo het aan sondelose volmaaktheid ná die vervulling met die Heilige Gees nie.

Sy leer oor heiligmaking word verder uiteengesit en ook gepreek aan die hand van ‘n uitbeelding van “Die sewe harte” ‘n Bestudering daarvan skep die idee asof hy aan sondelose perfeksionisme geglo het. (Sien bylae 1 en 2)

Die sewe harte word voorgestel deur konsentriese sirkels. Die buitenste sirkel stel die persoonlikheid van die mens voor, terwyl die binneste sirkel op die mens se hart dui.

Die eerste hart wys op die sondelose toestand van Adam voor die sondeval. Die tweede sirkel stel die hart voor van die mens wat met erfsonde gebore word. “Elke mens word met ‘n swart hart gebore...Die swart hart noem ons erfsmet, of erfsonde.” Dit is die aangebore verdorwenheid waarmee elke mens gebore word en van nature geneig is om God en sy naaste te haat. Wedergeboorte is noodsaaklik.

Die derde hart word deur ‘n pikswart kol voorgestel. Dit simboliseer die erfsmet wat as fontein die sondes laat opborrel. So ‘n persoon moet tot bekering kom. Die stappe daartoe is eerstens dat die

Heilige Gees die mens se oë open vir die sondes in sy lewe; Met berou moet sondes een vir een by name bely word; glo dat Jesus vir die sondes gesterf het en laastens word die ewige lewe met dank aangeneem. By bekering ontvang die mens 'n wit hart. Die mens ontvang vergifnis, versoening regverdigmaking. Die mens ontvang 'n tweede hart wat wedergeboorte, oftewel die ewige lewe, voorstel. “Die gelowige het nou twee harte en daarom is daar lig en duisternis, vlees en gees, die Heilige Gees en Self in sy lewe.” Scheepers verstrek 20 benaminge vir die “ou lewe” soos *Ek, liggaam van sonde, vlees, woestynlewe, onrein hart, die ou mens, inwondende sonde*, ens.

Die volgende hart dui 'n gelowig aan wie se sondes bely en vergewe is. “Die kruis word aan SELF met sy 20 name...toegepas. Gods Woord leer dat SELF dood is in Christus aan die kruis.”

Die laaste hart is 'n rein hart. “Dit is 'n goddelike eis.... Die weg daartoe is: 1. Bely u sondes kind van God en 2. Glo vier dinge: - 1. Dat u sondes vergewe is; 2. Dat self dood is en dat u hart rein is....3. Dat God u rein hart gevul het met die Pinkstervolheid; 4. Hou dit in die geloof vas totdat die ondervinding kom.

Die voortselling van die eerste hart, naamlik dié van Adam voor die sondeval lyk presies dieselfde as die laaste hart wat genoem word: “Die wit hart waar God drie-enig heers.” Op die oog af wil dit dus blyk asof die leer van Perfeksionisme hier verkondig word omdat die gelowige, wie se hart gereinig is, net so sondeloos voorgestel word as dié van Adam voor die val.

Die term “rein hart” wat in daardie dae algemeen gebesig is, kon ook moontlik impliseer dat die mens nou sondeloos is.

Aan die agterkant van die traktaatjie verskyn egter 'n uittreksel onder die opskrif “Perfeksionisme. Dit handel oor die besluit van die predikantekonferensie te Wellington (Mei 1875) dat die beoefening van die hoër Christelike lewe, soos deur dr.A.Murray voorgestaan is, nie noodwendig die leer van perfeksionisme sal bevorder nie.

Die plasing van hierdie beriggie wat in die “Zuid-Afrikaan” van 5 Junie 1875 verskyn het, dien 'n tweeledige doel, naamlik dat ds.Scheepers bevestiging soek dat sy leer oor heiligmaking wel in die Kerk verkondig is en dat hy hom distansieer van die leer van perfeksionisme. Scheepers het dieselfde berig aan sy studente gedikteer vir aantekening (Boek 7:106-108).

Ook in die traktaatjie “*n Rein Hart*” word die idee geskep asof hy perfeksionisme verkondig. Hy sê onder andere: “Sondes soos 'n slegte humeur, hoogmoed, jaloesie, liefdeloosheid, wêreldgesindheid word aangetref in die weergebore hart, maar nie in die reinhart nie. Dis nie 'n hart waarin die sonde onderdruk word nie....maar in die gereinigde hart is dit weg, dit word nie onderdruk nie” (:5). Dan definieer hy 'n rein hart as 'n hart vry van die mag van die smet van sonde, met ander woorde die sondemag is verbreek (:5).

'n Opmerking wat baie na aan die leer van die “Second Blessing” grens, is die volgende: “Neiging tot sonde is van binne in die hart wat nog nie gereinig is nie, versoeking is van buite. Deur aan versoeking toe te gee word dit sonde. Deur dadelik my sonde te bely, behou ek my staat van reinheid” (:6). Hierdie

laaste sin in verband met die proses van sonde doen en vergifnis ontvang, verskil in wese nie veel van die siening van baie predikante dat heiligmaking ‘n voortdurende bekering is nie.

Ook in sy artikel “*Heiligmaking in die daaglikse lewe*” stel hy hom bloot aan kritiek en beskuldigings dat hy die leer van perfeksionisme verkondig. Hy beskryf die toestand van die gelowige nadat hy vervul is met die Heilige Gees en hoe die Satan met felle aanslae op hom toeslaan. “Die sondige self kannie weer lewendig gemaak word nie, en in die hart teruggebring word nie, met ander woorde sonde kan uit daardie hart nie kom nie, maar nou kom Satan van buite af met die beskuldigings en sondes wat hy na die persoon aanbring en hom wys maak dat hy daaraan skuldig is, terwyl dit nie die geval is nie” (*Betshan* Mei 1943:2).

As voorbeeld gebruik hy Eva wat geen sonde in haar gehad het nie en hoe sonde “van buite af” aan haar gebied is. Met die ontvangs daarvan is sonde in haar hart gebore. “...netso probeer satan sonde van buite af vir ons ook aan te bied. Neem ons dit aan, word sonde in ons reinhart (sic) gebore wat weer deur die Bloed gereinig kan word, maar weier ons dit bly ons hart rein en het satan ‘n neerlaag gely” (:2).

Waarna hy wel verwys wat nog in die mens se lewe “agterbly” ná die vervulling met die Heilige Gees, is vleeslike gewoontes “wat beoefen is onder regering van Koning Self...” (:3). Voorbeelde wat genoem word is die wederregtelike besit van items van besighede vir privaatgebruik, die onweloweglike optrede teenoor bediendes, vryetydsbesteding, geleende items wat nie terugbesorg is nie, die betrokkenheid by vergaderings en byeenkomste waarvan die Heilige Gees die mens van oortuig, ens.

Bogenoemde dui egter nie op sondes wat in die mens se lewe is ná die vervulling met die Heilige Gees nie. Verderaan verduidelik hy dat sekere ongewenste gesindhede by die Geesvervulde bespeur kan word soos nukkerigheid, ongeduld, ens. Hierdie tendens word nie aan die deur van die “self” gelê nie, want Self is dood...Koning Self kan nie meer lewendig word nie. Satan is die oorsaak want hy probeer nou om “sonde weer in die reinhart (sic) te bring en so die werking van die vervulling uit werking te sit...” Die raad wat hy gee is “Sodra u dit agterkom, weier dit as van Satan en bid daarvoor totdat u hom oorwin het” (*Betshan* Mei 1943:4).

Om saam te vat: Op die oog af blyk dit asof hy neig in die rigting van ‘n leer oor sondelose perfeksionisme, maar te veel bronne bewys die teendeel.

In een van sy traktaatjies: “*Sonde in die lewe van die Geesge vulde*” se inleidende paragraaf antwoord hy bevestigend dat ‘n Geesge vulde nog sondig. Hy sê dat die vyande van heiligmaking voorstaanders daarvan beskuldig van allerlei ongerymdhede, ondermeer “dat ons sondelose volmaaktheid verkondig, dat ons sê: dit is al soveel jare wat ons laas sonde gedoen het, ens.ens. Ek betreur die verspreiding van sulke moedswillige leuens. Baie vlees like Christene is banger vir heiligheid as vir sonde....Die leer van volmaaktheid wat ons verkondig is nie engelevolmaaktheid of Adam-voor-die-val volmaaktheid nie maar Christelike volmaaktheid, d.w.s. ‘n volmaaktheid soos die Bybel dit vir gelowiges aan hierdie kant van die graf voorstel” (:2).

Sy verduideliking oor die sondeprobleem word ondersteun deur die stelling dat daar 'n onderskeid is tussen sonde doen en deur sonde oorheers te word. Hy haal in hierdie verband Gesang 12:5 aan. Die laaste sin lui so: "*En schoon ek vaak uit zwakheid viele, Toch heerst in my de sonde niet*".

Hy noem verskeie redes waarom Geesvervuldes nog sonde doen. Die eerste is *onkunde*. Die Geesgevalde iemand is van wie die selflewe gekruisig, dood en begrawe is (Kategismus vraag en antwoord 43). "Hy moet hieraan gelowig vashou en hom nie deur gevoelens van binne en tekens van buite en nie deur sogenaamde heiligheids-predikers van sy geloofsoortuiging laat afbring nie" (:3). Hy raai die gelowige aan om te bely: "Ek hoef nie te sondig nie, want die Drieënige God woon in my om my te bewaar." Deur die verligting van die Woord deur die Heilige Gees, sal 'n mens weet wat die vervulling is en 'n weg vind om 'n lewe te lei waarin sonde oorwin sal word (:3).

'n Tweede oorsaak word toegeskryf aan onkunde en ongeloof. Op praktiese wyse gebruik Scheepers 'n voorbeeld van die ou klere van ongeloof wat saamgeneem is oor die Jordaan en dit word soms geopenbaar. Gevoel kan ook geloof ondermyn. "Geloof is om vir waarheid te hou wat God sê in die aangesig van die teenoorgestelde gevoelens" (:4).

Sy aanval op sogenaamde heiligheidspredikers sou talle van sy teëstanders se monde snoer. Hy beskou dit as 'n dwaalleer wanneer uitlandse heiligheidspredikers "'n standaard voorhou wat so hoog is dat mense, wat waarlik die vervulling het, se fondamente so geskud is dat hulle alle vrymoedigheid verloor het" (:4). Hy sê: "Dis 'n misdaad. Van valse fondamente moet mense afgeslaan word maar nie van goeies nie" (:4).

Of hierdie opmerking die idee mag skep dat dit 'n verlaagde standaard impliseer, haal hy dr. Andrew Murray se antwoord aan op 'n vraag of hy vervuld is met die Heilige Gees. Murray antwoord: "Ja. Nie so vol as ek kan wees of verlang om te wees nie want ek is lid van 'n sieklike liggaam, n.l. die Christelike kerk" (:4,5).

In 'n stelling wat Scheepers met 'n "N.B." merk, sê hy: "Hierby kom die voorstelling asof die mens nou heeltemal heilig is wanneer die vervulling ontvang is, wat nie waar is nie" (:5). Hy sê verder dat heiligmaking karaktervorming is. "Dit is 'n saak van groei....Moenie die aanwesigheid van onvolmaakthede beskou as 'n bewys dat jy nie Geesgevald is nie. Aan die anderkant moenie bepaalde sondes in jou lewe verskoon nie" (:5).

Scheepers werp verdere lig op dit wat gelowiges laat twyfel of hulle vervuld is met die Heilige Gees wanneer hy sê: "Die mens as 'n Geesgevalde behou sy eie wil as 'n persoon....Op die hele pad van heiligmaking is dit 'n gedurige keuse tussen die wil van God en die wil van 'n ander en my eie wil" (:6). Om toe te gee aan 'n versoeking, kan ook 'n rede wees waarom Geesgevaldes sondig, al is dit net in die gedagte-wêreld (:7).

Bogenoemde grepe uit Scheepers se werke lei tot die slotsom dat hy baie beslis nie die leer van perfeksionisme voorgestaan en verkondig het nie.

9.1.5.1.10 Evaluering van Scheepers se leer.

Ds.Scheepers het sterk aanklank gevind by prof.N.J.Hofmeyr en dr.A.Murray en dikwels na hulle verwys. Sy leer oor bekering was in lyn met dié van Hofmeyr.

In breë trekke het Scheepers se heiligmakingsleer ooreengestem met dié van Murray en Hofmeyr omdat albei 'n tweede krisisondervinding van heiligmaking in die gelowige voorgestaan het. In fyner besonderhede was daar egter verskille, veral ten opsigte van Scheepers se eienaardige teorie dat die "self" gedood word. In een van sy *Betschan*-blaadjies (Jan/Feb.1938) is 'n hoofstuk uit prof.Hofmeyr se boek geplaas met die opskrif: "Op watter een van hierdie twee paaie wandel u?" Hierdie bydrae handel oor Rom.7:23 en Rom 8:2 wat twee paaie van die gelowige aandui, naamlik die pad van slawerny en die pad van vryheid.

Ongelukkig is hy verkeerdlik beskuldig dat hy die leer van Perfeksionisme verkondig het. Dit kan egter nie verkwalik word nie, want in verskeie geskrifte skeep dit die idee, maar by nadere ondersoek is hy beslis dat 'n proses van reiniging in die kind van God se lewe plaasvind.

In sy geskrifte stel hy die sonde waarvan die gelowige verlos word, as sinonieme met die *ek, die vlees, die ou mens, ens.* Dit kon ongetwyfeld tot verdere verwarring en misverstande lei. Veral die uitdrukking dat, met die krisis van heiligmaking, die "SELF" gedood word, het in die jare wat gevolg het, tot vele misverstand gelei. (So het ds.J.P.Prinsloo, wat in die vyftigerjare prinsipaal was van die Nuwe Protestantse Kerk Kweekskool, beswaar gemaak teen hierdie uitdrukking. Hy het vir die studente gesê dat as die "self" in die mens dood is, dan is hy 'n pop (Coetzee 21 Mei 1997).

Ds.Scheepers se betrokkenheid by die A.E.B. kon hom moontlik verder blootstel aan beskuldigings van Perfeksionisme. Hoewel die A.E.B. meer geneigd is tot die Arminianisme, en daarmee saam die leer van Perfeksionisme, het Scheepers hom in geen onduidelike taal, skerp daarteen uitgespreek en sy Calvinistiese verbintenis oorbeklemtoon. (Hy het egter hom dikwels uitgespreek teen die "uitverkiesingmense" en die "ultra-Calviniste").

Ná sy veroordeling deur die Kaapse sinode van die Ned.Geref.Kerk in 1932 rakende sy optrede as Los predikant sonder kerklike sanksie en toesig, rig hy 'n verweer aan die Scriba Synodi, ds.A.J.van Wyk, van Franschhoek. In die brief, gedateer 18/9/1936, maak hy beswaar dat hy sonder 'n offisiële klagte, "net op losse gerugte, sonder ondersoek of verhoor" veroordeel is. Daarin verduidelik hy sy betrokkenheid tot die Ned.Geref. Kerk.

My status as predikant van die Nederduitse Gereformeerde Kerk is my heilig en dierbaar en as predikant van my kerk het ek die reg om die beskerming van my kerk te vra. My kerk is onder die verpligting om my te beskerm en nie na willekeur te veroordeel nie. Ek weet dat ek in een adem met die A.E.B. genoem word. Ek verklaar hiermee dat daar nie 'n speldepunt van 'n Sektariese gees in my is nie. Ek is deur en deur kerkgesind in die regte betekenis van die woord. Daar is 'n wêreld van onderskeid tussen die A.E.B. en my wat ons status in die kerk betref. Ek weet dit word ook van my gesê dat ek sondelose perfectionisme leer. Dit is onwaar. Ek meen eerlik dat ek in alles op die woord van God staan en nerens in stryd met die leer van my kerk is nie" (*Betschan* Jan./Feb.1938:16).

Hy vermeld ook wat ds.C.P.Pauw, voormalige hoof van die O.V.S.Seding in Noord Rhodesië, by geleentheid oor hom gesê het: “...hy het geen nuwighele verkondig nie, maar kalm dog beslis en met krag gehamer op die ou waarhede wat ons vind in Gods Woord in ons psalms en gesange, in die boeke van vader Andrew Murray, en wat Prof.Hofmeyr ons geleer het in die kweekskool om nou nie meer te noem nie” (:16).

Besonderhede uit bostaande brief bevestig sy verhouding tot die Ned.Geref.Kerk, die A.E.B. en persone soos prof.Hofmeyr en dr.A.Murray. Dit dien ook vermeld te word dat hy tot die dag van sy dood aan geen ander kerk behoort het as die Ned.Geref.Kerk nie.

9.1.5.2 Ds.W.C.Malan

Ds.Malan het ‘n paar geskrifte die lig laat sien, waaronder “*Met watter Doop?*”; “*Duisend Jaar! Hoe lank?*”; “*Genade Gebeurtenisse*” en “*Die Getuinis ontbloot Jehovah-Getuies*”. Ongelukkig kon slegs een bron verkry word waarin hy sy leer sistematies uiteensit, naamlik “*Die Reguit pad enduit veilig*” Hy het hierdie boek geskryf as emeritus van die Ned.Geref.Kerk. Sy interpretasie van die heilsweg sien soos volg daaruit:

9.1.5.2.1 Roeping en verkiesing

In sy hantering van die heilsweg, begin Malan by “Roeping en Verkiesing”. Die gevalle toestand van die mens in Adam beteken nie dat God sy rug tot die mens keer nie, maar Hy begeer om die gevalle mens tot Hom terug te bring. God het sy roeping en verkiesing tot die gevalle mens gerig en vir Adam en Eva laat besef dat Hy hulle tot sy liefde terugroep (Malan 1973:6). God wat uitverkies, roep ook en by die uitverkiesing word die roeping gevoeg. “Net so handel Hy vandag nog met ons mense deur die oortuigingswerk van die Heilige Gees, wat daarvoor Gods woord tot ons bring” (:6).

God se Raad en die verantwoordelikheid van die mens kan nooit geskei word nie (Malan 1973:7). Volgens die Belydenisskrifte en die Woord, het God ‘n bepaalde weg uitverkies waarvolgens Hy met die mens handel. In sy uitverkiesingsraad neem Hy die verantwoordelikheid van die mens in ag deur hom te roep en die roeping by die verkiesing te voeg. “As Hy nie uitverkies en roep nie, dan het ons nie Sy onveranderlike uitverkiesing as grond van sekerheid vir ons saligheid nie en ook nie Sy onveranderlike roeping as grond van sekerheid vir die moontlikheid van ‘n aandeel aan die saligheid nie” (Malan 1973:8).

Wanneer die verlore sondaar sy behoefte aan redding erken en Jesus as sy Saligmaker aanneem, word sy roeping en verkiesing aanmekaar vasgemaak. “Hy het voldoen aan sy verantwoordelikheid en dit is met sy gees dat die Heilige Gees gedurig deur die woord van God getuig, dat hy deur die wedergeboorte uit God ‘n kind van God is, en die ewige lewe het” (Malan 1973:8,9). Ook wanneer die sondaar ‘n besef kry van sy verlore toestand en die Here Jesus aanneem, maak hy gebruik van die genade van God om sodoende die roeping en verkiesing van God vir homself vas te maak (:9).

Dit gebeur dikwels dat mense die skuld op die uitverkiesing plaas waarom mense verlore gaan. Dit is egter die mens se eie skuld dat hy verlore gaan “en in die uitverkiesing van God gelaat word in die verderf, waarin hy homself werp” (:9).

9.1.5.2.2 Geloof en Geloofsversekering

Malan (1973:13) onderskei tussen geloof voor en geloof ná redding en noem dit “die eerste en tweede”. Albei word in die mens gewerk deur die Heilige Gees en by albei gebruik Hy die Woord.

Deur die geloof voor die mens se redding (eerste geloof) oortuig die Heilige Gees hom met die Woord van God van sy verlore toestand, sonde en ellende. Deur die tweede geloof getuig die Heilige Gees saam met die gelowige se gees, ook deur middel van die Woord van God, dat hy kind van God is (:13). Die Heilige Gees kan egter nie saam met al die mense op aarde getuig dat hulle kinders van God is nie, omdat almal Hom nog nie aangeneem het as hul persoonlike Saligmaker nie. Die grootste rede hiervoor is ongeloof.

Ter ondersteuning van sy standpunt dat geloof voor en ná redding ‘n vereiste is, gebruik hy die posisie van die volk Israel in Egipte. Voor en nadat hulle deur die Rooi See getrek het, het hulle geloof beoefen wat verkry is deur die woord van die Here wat deur Moses en Aäron aan hulle oorgedra is (Malan 1973:14). Soos in die geval van ‘n persoon wat as erfgenaam aanspraak maak op ‘n erflating, so kan elke sondaar wat aan God die bewys (erkenning en belydenis) lewer dat hy ‘n sondaar is en hom tot God wend (bekeer) die erflating van die testament van God ontvang (:15). Die Bybel is die bron van hierdie geloof en deur dieselfde woord getuig die Heilige Gees saam met sy gees dat hy ‘n kind van God is en sodoende ontvang hy geloofsversekering deur die Heilige Gees.

9.1.5.2.3 Bekering en wedergeboorte

Malan (1973:16) stel dit baie duidelik dat hierdie twee aspekte, wat dikwels deur die duiwel gebruik word om mense te laat dwaal, duidelik van mekaar onderskei moet word, maar nie geskei kan word nie. Bekering is ‘n werk wat God aan die mens opdra omdat Hy dit vir die mens moontlik maak om dit te doen, terwyl wedergeboorte ‘n werk is wat God self doen en wat net Hy alleen kan doen. “Niemand kan verklaar waar dit sy aanvang neem nie of waar dit sy voltooiing bereik nie...en tog is dit ‘n werk, waarvan ons besliste sekerheid moet verkry dat God dit aan ons gedoen het” (:17).

Bekering en wedergeboorte kan albei deur die geloof verkry word. Geloof word verkry deur die Woord van God. Geloof red nie die mens nie, maar is slegs ‘n middel waardeur die mens tot God kom.

‘n Uiters delikate punt wat Malan (1973:18) aanraak, is of die sondaar in staat is om hom tot God te bekeer. Hy verwys na die teorie wat leer dat die sondaar hom nie tot God kan bekeer alvorens hy deur God wedergebore gemaak is nie. Dan word die illustrasie van ‘n babatjie gewoonlik voorgehou. Net soos ‘n baba voor geboorte niks kan doen nie, so kan ‘n sondaar voor wedergeboorte nie glo en hom bekeer nie. Volgens Malan (:18) is hierdie illustrasie, gemeet aan die Skrif, onhoudbaar. Hy verstrek enkele redenasies om sy bewering te staaf, waarvan die vernaamste is dat die mens by die sondeval nie opgehou het om mens te wees nie. Daarom behou hy nog sy wil om te kan kies. Wanneer die mens

egter wedergebore gemaak word voordat hy kan en wil glo, en voordat hy hom wil bekeer, word hy teen sy sin en wil gedwing om met God in die nouste verbintenis te kom (:19). In hierdie sin is Malan oortuig dat hierdie beskouing lynreg is teen die Belydenisskrifte wat op die Woord van God gebaseer is..

'n Verdere rede wat Malan aanvoer is dat die mens, volgens die Woord van God, sekerheid van sy wedergeboorte kan verkry. Deur die Woord word net een weg aangestip waardeur die mens wedergeboorte deelagtig kan word. Deur die dood en opstanding word bekering aan die mens gegee. Dit wat uit die hemel aan die mens gegee word, moet hy aanneem. Dit is die mens se verantwoordelikheid om gebruik te maak van die bekering wat tot die mens se beskikking gestel is. "God dwing niemand ooit deur die woord van Sy almag tot die wedergeboorte of bekering nie; maar deur Sy goedertierenheid roep en lei Hy ons na die pad van bekering, wat Hy vir ons reggemaak het"(Malan 1973:21). God roep die mens deur sy goedertierenheid en as die sondaar in geloof daarop reageer, word hy deur die wedergeboorte 'n kind van God. "Dan sal die Heilige Gees saam met die gees van elke sodanige persoon deur die onverganklike woord van God helder, duidelik en heerlik getuig en die geloofsversekerdheid gee dat hulle wedergebore kinders en erfgename van God is (:21,22).

Op 'n vraag waarom party mense nie wedergebore word nie, is vir Malan (:22) net een antwoord, naamlik dat so 'n persoon die evangelie nie wil glo nie en die beskikbare bekering nie wil gebruik nie.

In die res van die betrokke hoofstuk oor die volgorde van bekering en wedergeboorte, behandel Malan verskeie redenasies en kom tot net een slotsom, naamlik dat bekering, wat die verantwoordelikheid van die mens is, voor wedergeboorte kom.

In 'n vorige hoofstuk verduidelik Malan (1973:12) dat bekering nie redding is nie. Bekering is dus nie 'n taak waardeur redding bewerk word nie. Bekering is by die mens die diepste besef en sterkste erkenning van sy hopelose en volslae verlorenheid en daarmee gepaardgaande 'n behoefte aan 'n ware Redder.

9.1.5.2.4 Reiniging en heiliging

Die geestelike ervaring van die gelowige eindig nie by bekering en wedergeboorte nie. In werklikheid is dit die begin van die geestelike lewe as wedergebore mens. Die mens se posisie as slaaf onder die heerskappy van satan word omgesit in kindskap van God die Vader. Die hemelse lewe moet nou tot openbaring kom in sy lewe (Malan 1973:28).

Malan (1973:28) verwys ook na twee bekerings in die mens se lewe: Die een of eerste bekering vind plaas voor die redding of wedergeboorte en is 'n bekering van 'n sondaar en staan bekend as die bekering tot sy redding. Die tweede vind plaas ná sy redding of wedergeboorte en is 'n bekering tot sy reiniging en heiliging. Hierdie tweede bekering is net vir die wedergeborene bedoel en is nie vir die ongeredde sondaar beskore nie. Dit is die bekering van 'n kind van God tot reiniging van sy hart om deur vervulling met die Heilige Gees heilig gemaak te word om nou afgeskeie van die wêreld en toegewy aan die Here heilig te lewe (Malan 1973:28). Met die tweede bekering word die kind van God van die aangebore sonde verlos. Dit is die plant wat die Satan geplant het wat onwortel moet word sodat ons deur die Heilige Gees heilig gemaak kan word. Hierdie reiniging van die hart dien as voorwaarde vir die

vervulling met die Heilige Gees (:29). Die tweede bekering is die “epstrofee” en in Petrus se geval het hierdie bekering (epstrophe) plaasgevind. “Dit is dus bekering waarmee ‘n weergebore kind van die Here hom moet bekeer om van die aangebore sonde gereinig en met die Heilige Gees vervul te word” (:30).

Alhoewel hy nie baie daarvoor uitbrei nie, skep Malan wel ruimte vir ‘n proses van heiligmaking en wel in die volgende woorde: “Hy sal ons harte reinig van die aangebore sonde en dan...ons met die Heilige Gees vervul. Dan sal Hy wat nou liefdesbeheer oor ons lewe gekry het, ons in staat stel om steeds voortdurend al ons dae totdat geloof oorgaan in aanskoue dit na te jaag om heiliger gemaak te word...” (Malan 1973:31). (My onderstreping).

9.1.5.2.5 Bewaring en volharding

Onder hierdie opskrif behandel Malan enkele dwaalleringe wat terselfdertyd ‘n aanduiding gee van sy standpunt oor die betrokke sake. Veral aspekte soos die verval van die gelowiges en perfeksionisme word summier verwerp. Laasgenoemde onderwerp word deur hom soos volg beskryf: “Mense wat dit aanhang, leer dat kinders van die Here wat van die aangebore sonde gereinig en met die Heilige Gees vervul is, kan in hulle lewe hier op aarde by so ‘n geestelike toestand kom, dat hulle nie meer sonde kan doen nie” (Malan 1973:33). Hy voeg daaraan toe dat in die Bybel geen grond vir so ‘n beskouing is nie en dat dit gebou is op waninterpretasies van sekere teksverse. Hierdie beskouing verloor uit die oog dat selfs geheiligde kinders van die Here nog steeds die gevalle liggaam, waarmee hulle gebore is, tot en met die dood behou (:33). Die enigste bedreiging vir die geheiligde kind van God is as versoekings van buite kom.

Teenoor die dwaling van Perfeksionisme, opper Malan die *vrees vir Perfeksionisme*. Mense wat hierdie beskouing voorstaan, ontken dat die “oue mens” by ‘n gelowiges so gedood word, dat dit nie meer in hulle kan lewe nie. Ook ontken hulle dat “die liggaam van sonde” by ‘n gelowige so vernietig kan word “dat sy hart volkome van die aangebore sonde - waarby die liggaam van sonde ook in die Bybel genoem word - gereinig sal wees sodat die liggaam van sonde of die aangebore sonde nie meer in ons harte is nie” (Malan 1973:34). Hulle leer dat indien die aangebore sonde vernietig is, kan die mens nie meer aan versoekings toegee en sondig nie.

Om saam te vat: Malan leer dus dat die “oue mens” by die gelowige totaal en al gedood word; dat die “liggaam van sonde” of aangebore sonde by ‘n gelowige vernietig word sodat hy geheel en al daarvan gereinig word. Wat versoeking betref, leer Malan (1973:35) dat dit onbybels is om te glo dat die afwesigheid van die liggaam van sonde by ‘n mens die waarborg is dat hy nie versoek kan word en nie sonde sal kan doen nie.

9.1.5.2.6 Samevatting van Malan se leer

By ds.W.C.Malan bestaan geen twyfel dat bekering voor wedergeboorte plaasvind nie. Die twee aspekte word van mekaar onderskei, maar nie geskei nie - tipies war prof.N.J.Hofmeyr en ook ds.C.F.Scheepers geleer het.

Hy glo ook aan 'n eerste en tweede bekering. By die tweede bekering vind die verlossing van die "liggaam van sonde" plaas en dit is steeds moontlik vir die mens om aan versoeking toe te gee. Sy pertinente koppeling van die woorde "metanoia" en "epistrophe" respektiewelik aan die eerste en tweede bekering, kom nie algemeen by ander teoloë voor nie.

Die uitdrukking wat hy gebruik, naamlik dat die plant wat Satan geplant het, ontwortel moet word, kan die idee skep asof hy neig in die rigting van die ontwortelings teorie. Hierdie teorie leer dat die gelowige van die aangebore sonde verlos word en dat versoeking nou net van buite kan kom. Sou 'n mens daaraan toegee, word dit sonde. Die feit dat Malan verder uitbrei oor die proses van heiligmaking ná die krisis, bewys die teendeel. Wat hy egter met hierdie uitdrukking bedoel, is dat die mens geheel en al van die aangebore sonde verlos word. Dit impliseer nie dat die mens sondeloos is nie. 'n Voortdurende reiniging moet nog plaasvind.

9.1.6 *Leerverskille tussen Los predikante en Ned.Geref.Kerk*

Alhoewel beide Scheepers en Malan predikante van die Ned.Geref.Kerk was, het hulle leerinterpretasie duidelike verskille met dié van die Ned.Geref.Kerk getoon. Van die vernaamste verskille was dat hulle bekering voor wedergeboorte gestel het, terwyl heiligmaking vir hulle nie net 'n proses was nie, maar ook 'n krisis wat die proses voorafgaan.

Hierdie beskouing is allerweë deur die Ned.Geref.Kerk verwerp. In opdrag van die Vrystaatse sinode van die Ned.Geref.Kerk, verskyn 'n publikasie in April 1940: "*Lospredikante. Hulle gesante en geesverwante.*" Daarin kom onder andere die uitsprake van die sinode van April 1940 voor rakende die Los predikante. Onder die hoofpunt: "Lidmaatsbelofte en predikantsbelydenis" verskyn die volgende twee punte:

5. Voorts verklaar hy ook met dieselfde ondertekening o.m. 'dit is die wedergeboorte, die vernuwing...wat God sonder ons in ons werk...daarom ook tereg verklaar word dat die mens deur die genade, wat hy ontvang het, glo en hom bekeer.' D.w.s. die wedergeboorte is Gods werk en dan kom na die wedergeboorte ook die geloof en die bekering. Dit is die leer van die Kerk, wat elke lidmaat voor die kansel bely en elke predikant onderteken.

6. En hy verklaar ook met sy naamtekening dat hy (Dordtse Leerreels, hoofstuk 2) *die dwaling verwerp*, wat leer: 'Dat alle mense in die staat van versoening en in die genade van die verbond aangeneem is: sodat niemand vanweë *die erfsonde* aan die verdoemenis skuldig of verdoem sal word nie, maar dat al die mense van die skuld van hierdie sonde vry is. Want hierdie gevele stry teen die Skrif wat sê dat ons van nature kinders van die toorn is'. (Ef.2:3). M.a.w. die *verbondskinders word gered* Hand.2:39, 1 Kor.7:14, en die ander gaan verlore.

D.w.s. elke predikant het met sy naamtekening as onbybels verwerp die dwaalleer wat sê dat geen kind weens sy erfsonde sal verlore gaan nie. As hy dit alles nie verklaar en belowe het nie, sou hy nooit predikant van enige Ned.Geref.Kerk geword het nie (:4).

Direkte aantygings teen ds.Scheepers verskyn voorts in die pamflet. Daarin word die volgende stellings gemaak:

In 'n pamflet oor die wedergeboorte bl.14 leer ds.Scheepers, dat: 'die mens wat hom nie wil bekeer sal nooit wedergebore word nie.' M.a.w. Bekering kom eers en God kan of sal die wedergeboorte maar ook werk as die mens hom eers bekeer het. Dit is die teenoorgestelde van wat ons Kerk leer (:5).

Na aanleiding van 'n kommissieverslag aan die Vrystaatse sinode rakende ds.Scheepers, het *Die Voorligter* 'n berig gepubliseer wat hierdie verslag toelig. Melding word gemaak van die volgende beskouing van ds.Scheepers, soos dit in een van sy pamflette voorkom: "...dat die gees van elke kind sonder een enkele uitsondering - of die vader en moeder blinde heidene is, of die vroomste man en vrou denkbaar - met die dood na die Paradys gaan..." Oor die laaste uitlating, word die volgende kommentaar gelewer: "...terwyl hy by sy ampsaanvaarding as predikant bely het dat net die uitverkore verbondskinders hemel-toe gaan" (*Die Voorligter* Augustus 1940:755).

Bogenoemde is slegs enkele voorbeelde van die tipe aanval wat teen die Los predikante geloods is. Soos vroeër in hierdie hoofstuk aangedui, moes hulle hewige kritiek verduur - nie net oor hulle onkerkregtelike optrede nie, maar oor hulle leerstellige standpunte.

Wanneer 'n objektiewe waarneming gemaak word van die leer van die Los predikante, ontstaan die vraag of hulle leer werklik so radikaal verskil het en totaal onaanvaarbaar was. Op die oog af blyk dit nie asof dit drasties verskil het met die leer van byvoorbeeld prof.N.J.Hofmeyr nie.

Soos in die vorige hoofstuk uitgelig, was prof. Hofmeyr meer geneig om bekering as voorvereiste vir wedergeboorte te sien. Immers, hy het wedergeboorte en bekering as onlosmaakbaar van mekaar gesien. Dieselfde siening is deur beide Scheepers en Malan gehuldig, trouens veral Scheepers het dikwels Hofmeyr in sy werke aangehaal.

Ds.Scheepers het, ter staving van sy standpunt oor 'n tweede krisis van heiligmaking, dikwels verwys na die Hofmeyrs, Murrays en Albertijns. Terwyl hy nog predikant op Williston was, het hy sporadies artikels aan *Die Kerkbode* geskryf. Reeds in 1924 het hy die versugting uitgespreek dat meer predikante hierdie ondervinding sal hê. Met die opskrif: "*Die Volheid van die Heilige Gees*" spreek hy hom so uit:

Volgens die Skrif is dit die voorreg van wedergeborene om bewus te wees van hierdie genadewerk van die Heilige Gees aan die siel. Dit word bevestig deur die getuigenis van duisende christene. Nooit sal ek die woorde van wyle Ds.J.R.Albertyn, op Stellenbosch uitgespreek, vergeet nie: "Twee en dertig jaar geleden ben ik van God gezegend met een zegen, die vandag nog voortduurt." Hierdie woorde het vir my een getuigenis behels, dat spreker die volle salwing van die Heilige Gees deelagtig was. As ek op die vraag: "Wat is die grootste behoefte van ons Kerk vandag?" moes antwoord, dan sou ek sonder te aarsel sê, "Dat die christene en byname die evangeliedienaars vervuld sal word met die Heilige Gees." 'n Heilige jaloesie vervul my siel, as ek lees wat God in hierdie verband b.v. in Amerika en Engeland doen. Sal dit God dan nie uit genade behaag om ook in onse Kerk manne op te wek en te salf, wat sulke kragtige werk tot herlewing sal doen nie?....Sal daar nie in hierdie tyd 'n noodgeroep uitgaan tot God nie, om ons weer levend te maak, om ons met die Heilige Gees te vervul?" (*De Kerkbode* 2 April 1924:448).

In een van hierdie artikels haal hy 'n gedeelte aan uit prof. N.J.Hofmeyr se "*Pinksterlicht en Leven*". Dit is 'n weergawe van sy getuigenis van 'n tweede bekering:

"Zij kunnen zich de dag herinneren waarop het gebeurde, dat hun de schellen van de ogen vielen, en zij mogen die dag hun Pinksterdag noemen. Sedert die ervaring zijn zij niet tot de volmaaktheid gekomen, maar mocht hun leven zich gestadig op 'n hoger peil dan vroeger bewegen, en 't was hun alsof zij 'n tweede bekering ondergingen; hoewel 't niets anders was dan

'n ruimer opening van't hart voor de rijke instroming van de Heilige Geest." (*De Kerkbode* 20 Mei 1925:656)

Hierdie getuigenisse het sekerlik as motivering gedien waarom ds.Scheepers self van sy eie ondervinding getuig in dieselfde blad:

"Hierdie woorde beskryf op 'n besonder duidelike en juiste manier die ondervindinge van my eie persoonlik geestelik lewe in die afgelope tyd. Die genadewerking van die Heilige Gees, hierbo die tweede (sic) bekering genoem, is nou elf maande gelede aan my geskied....Aan elke mens, wat waarlik wedergebore is, m.a.w., wat die eerste bekering ondergaan het, bied God die lewe van geloof, die Kanaänselewe, die Kristuslewe, 'n lewe in die volheid van die Heilige Gees, die oorwinningslewe aan, as 'n genadegawe...Sal ons nie almal die tien dae van gebed met die oog op ons aanstaande Pinksterfees gebruik om inbesit van ons erfenis te kom nie?" (:656).

Hierdie aanhalings bevestig die aanklank wat hierdie predikante by mekaar gevind het.

Wanneer die boodskap van Scheepers en Malan met dié van byvoorbeeld prof.Hofmeyr, ds. G.D. du Toit en dr.J.C.G.Kotzé vergelyk word, soos wat hulle dit in die praktyk in hulle prediking na vore laat kom het, kan daar beswaarlik enige verskil gevind word. Hulle het die boodskap verkondig van 'n daadwerklike bekering as 'n eerste werk van genade en daarmee saam 'n definitiewe daad waarin heiligmaking as 'n krisismoment in die kind van God se lewe gestalte moet kry. Ds.Du Toit het aanklank gevind by ds.Scheepers, veral oor heiligmaking, terwyl ds. Scheepers dikwels na prof.Hofmeyr en selfs na dr.Murray verwys het.

Maar waar lê die wesensverskil? Die antwoord is moontlik net geleë in die feit dat di.Scheepers en Malan sonder kerklike sanksie hul werk verrig het, terwyl die ander binne die kerklike strukture gebly het. A.van Niekerk (1983:81) se kommentaar oor hierdie tendens is dat ds.G.D.du Toit gepoog het om "die skerp kante van hulle (die A.E.B.) leer af te kap en in lyn met die leer van die kerk te bring", terwyl di.Scheepers en Malan "hul eie weg ingeslaan en hul radikale leerstellige sieninge ongetemperd in die Ned.Geref.Kerk verkondig" het.

Maar wanneer gekyk word na die teorie van byvoorbeeld dr.Jac.J.Müller (wat reeds in 'n vorige hoofstuk onder besprekening was) staan 'n mens verstom oor die totale verwerping van Scheepers en Malan se leer. Hoewel Müller nie aan 'n krisis van heiligmaking geglo het nie, maar wel aan 'n lewenslange proses, maak hy die volgende stelling: "Soos die geestelike dood van die sondaar oorwin word deur die wedergeboorte en soos sy skuld tot niet gemaak word deur die regverdigmaking, so word die smet van die aanklewende sonde weggeneem en die mag van die inwonende sonde kragteloos gemaak deur die heiligmaking..." (Müller 1941:55). (My onderstreping). Het hierdie predikante werklik so drasties verskil, of het vooroordeel 'n groot rol gespeel? In baie gevalle was die verkeerde terminologiegebruik die groot oorsaak vir verdeeldheid, terwyl daar geen wesensverkilte was nie.

Maar kan die werk van Scheepers en Malan as van nul en gener waarde beskou word? Allermens! Wat van baie mense, waaronder dr.J.C.G.Kotzé, wat die dieperlewe-ondervinding onder ds.Scheepers se bediening deelagtig geword het? Wat van soveel mense wat binne-in 'n gereformeerde milieu geestelike verdiepings onder hulle prediking en bearbeiding ondergaan het? Het hierdie predikante nie 'n aptyt

gewek by "geestelike honger" lidmate van die Ned.Geref. Kerk nie? Omdat die los predikante en ander buitekerklike bewegings se handeling nie volgens bepaalde gereformeerde maatstawwe geskied het nie, is die baba met die badwater uitgegooi.

9.2 *Dr.D.J.J.de Vos*

Naas die twee Los predikante, was dr.D.J.J.de Vos seker die mees radikale predikant in die Ned.Geref.Kerk in die veertigerjare van hierdie eeu. As Evangeliese predikant, vir wie bekering en heiligmaking hoë prioriteit geniet het, het hy dit ten doel gestel om die Ned.Geref.Kerk van binne te hervorm. Sy radikale optrede teen die geestelike toestand in die Kerk het van hom 'n uiters kontroversuele persoon gemaak en daardeur hom by 'n doodloopstraat gebring.

9.2.1 *Vroeë lewe en bekering*

Dirk Johannes Jacobus de Vos is op 22 Julie 1904 in die distrik Sutherland gebore. Hy was een van 'n gesin van 12 kinders uit godvresende ouers van die Ned.Geref.Kerk. Reeds voor sy geboorte het sy moeder hom aan God afgegee en streng as "Nasireër" opgevoed. Van kleins af het sy die geskrifte van Spurgeon aan hom voorgelees en aan hom meegedeel dat hy die pad van Spurgeon moes loop (A.van Niekerk 1983:87).

Die gevolg van sy Nasireërslewe was 'n eensame lewe op skool en ook as student. Hy was 'n individualis en reeds op skool het hy uitgeblink as leier en sportman en ook erken dat hy 'n vegter was (De Vos 1967:278).

Tydens sy skooljare het hy tuisgegaan by ds.Jac.van der Merwe, latere spesiale evangelieprediker van die Ned.Geref.Kerk. Onder sy prediking en bearbeiding het Dirk de Vos as vyftienjarige seun tot bekering gekom. Ds.Van der Merwe het 'n groot invloed op sy geestelike vorming uitgeoefen en op 'n vraag wat sy toekoms oplewer, het hy vir ds.Van der Merwe gesê: "Ds., ek gaan Spurgeon se werk probeer voortsit en probeer preek soos Ds.preek" (A.van Niekerk 1983:88).

9.2.2 *Opleiding en bediening*

Reeds op pad na Stellenbosch, waar hy hom sou bekwaam as predikant, het hy in aanraking gekom met die ewels van die studentegemeenskap. Veral die sondige leefwyse van die teologiestudente het hom dwars in die krop gesteek (De Vos 1967:281).

De Vos was 'n briljante student en het sy kandidaats- en proponentseksamen met lof geslaag. Hy het reeds as student geskrewe bydraes tot publikasies gelewer en tree selfs toe tot die Du Plessisstryd. Hy skaar hom egter onvoorwaardelik by die behoudende regsinnige gereformeerdes, teenoor die liberale rigting van Du Plessis (A.van Niekerk 1983:92). Hy was deurgaans uitgesproke teen sosiale ewels, 'n kampvegter vir regsinnigheid en 'n pleitbesorger vir die behoud van die ortodokse gereformeerde leer (:93).

Hy word op 14 Junie 1931 georden as hulpprediker in die Tweetoringkerk op Bloemfontein en in dieselfde jaar vertrek hy na Reddersburg.

Ná die dood van hulle eerste dogtertjie het 'n keerpunt in die pastoriepaar se lewe ingetree. Ds.De Vos getuig dat God in sy grote genade vyftien maande ná die tragiese gebeurtenis hom en mev.De Vos ontmoet het en die “diepere werk in ons siel, die reiniging en vervulling met die Heilige Gees” meegedeel het. Vanaf daardie Sondagmôre is siele gered, te midde van 'n kruisweg en weg van selfverloëning (*Die Nuwe Protestant Junie 1946:13*).

A.van Niekerk (1983:95,96) gee 'n stukkie geskiedenis weer van die geestelike verdieping in die lewe van ds. De Vos: Die kerkraad van Reddersburg het besluit om di.A.C.Murray, J.C.G.Kotzé en mej.Ellen Jacobs te nooi vir 'n reeks spesiale dienste vanaf 1 tot 10 Maart 1935. Dit was teen die sin van ds.De Vos, want hy het dit veral teen ds.Kotzé gehad. As verdediger van die regsinnige gereformeerde leer, was De Vos skepties teenoor die rigting wat ds.Kotzé ingeslaan het ná sy geestelike ondervinding tydens 'n besoek van ds.C.F.Scheepers aan sy gemeente. As kerkman was De Vos bevooroordeeld teenoor die buitekerklike bewegings soos die A.E.B. en die werk van di.W.C.Malan en C.F.Scheepers (:96).

Ds.Murray het tydens die reeks dienste in die middag oor heiligmaking gepreek, terwyl ds.Kotzé in die aande opgetree het met bekering as tema. Ds.De Vos het 'n afsydige houding ingeneem tydens die reeks dienste. “Die laaste Sondagmiddagdiens het 'n keerpunt in die lewe van ds.De Vos gebring. Die “radikale heiligmakingsboodskap” deur ds.Kotzé het ds.De Vos diep getref. Hy en ds.Kotzé is 'n ent buite die dorp die veld in en in 'n gebroke toestand oor sy geestelike lewe het ds.De Vos homself “onverbiddelik en heelhartig” aan die Here oorgegee en “aanvaar dat die Here hom op daardie oomblik met sy Heilige Gees vervul het” (A.van Niekerk 1983:96). Hierdie ondervinding het ds.De Vos se bediening dramaties verander.

In Roodepoort is sy bediening gekenmerk deur sy ywer om die Kerk en die gemeente, veral die kerkraad, te suiwer van die ongereddes en almal wat 'n onheilige lewenswandel het. Hy begin ook 'n onderskeid tref tussen “bekeerdes” en “onbekeerdes”. Sy godsdienstverslag van 1939 aan die die ring was die enigste wat melding gemaak het van daadwerklike bekerings (A.van Niekerk 1983:102).

In die loop van 1940 word hy na Durban beroep. Van die staanspoor af het tekens daarop gedui dat hy 'n stormagtige tydperk tegemoet sou gaan. Dit was veral die onenigheid met sy medeleraar, ds.Van Rooyen, wat op die spits gedryf sou word en aanleiding sou gee tot sy bedanking. Te midde van die polarisasie het die gemeente op vele terreine baat gevind by sy aandeel om sake te verbeter. Hy het in sy kragtige, reguit prediking sterk klem gelê op sake soos wedergeboorte, bekering en heiligmaking (A.van Niekerk 1983:115). Baie is gesê oor die uitstaande Pinksterdienste wat in 1940 en 1943 in die gemeente beleef is. Van laasgenoemde word onder andere die volgende geskryf: “Baie het gelowig geword en kinders van die Here is versterk. Die stad is geskud deur die Gees van die Here en die herlewing gaan voort, mense kom nog daaglik tot bekering...” (:121).

In 1942 is ds.De Vos na Stellenbosch waar hy die grade Ph.D. en M.Th. behaal het. Intussen duur die verwydering tussen die twee groepe in die gemeente voort. Ná vele beskuldigings en baie vergaderings

is die tweespalt op die spits gedryf toe twee-derdes van die kerkraad saam met dr.De Vos hulle afskei en op 21 April 1944 *Die Nuwe Protestantse Kerk* stig.

Op daardie stadium het talle lidmate van die Ned.Geref.Kerk, wat byval gevind het by die leer van die A.E.B. en Los predikante, veral oor bekering, wedergeboorte en heiligmaking, hulle by dr.De Vos geskaar. Dwarsoor die land is gemeentes gestig. Ongelukkig het dr.De Vos deur toesprake en die geskrewe woord op ontakvolle wyse te velde getrek teen die Ned.Geref.Kerk en ongeneeslike wonde geslaan.

9.2.3 *Houding jeens buitekerklike groepe*

As predikant van die Ned.Geref.Kerk het De Vos hom gedistansieer van die A.E.B. en die Los predikante, maar nietemin het die aksente wat in sy prediking voorgekom het, soos wedergeboorte, bekering en heiligmaking, tot gevolg gehad dat die aanhangers van hierdie groepe sy sterkste ondersteuners was. Hy stel in 'n terugblik sy standpunt teenoor hierdie groepe soos volg:

“Ek het tenspyte van aansoeke nóg die A.E.B. nóg die Oxfordgroep in my gemeentes te Reddersburg en Roodepoort toegelaat. Ek is in 'n verbitterde stryd met die s.g. lospredikante...gewikkel geraak. Ek kon nóg in hulle optrede, nóg van die Oxfordgroep heil bespeur. Vir my was daar te veel dwalings en wantoestande merkbaar. Ek het met hart en siel geglo dat die N.G.Kerk *van binne* kon en moes herstel word” (*Die Hervormde Kerkbode* Desember 1956:88).

In 1937 het dr.De Vos en ander predikante gepoog om die Vrystaatse Sinode te oorreed om oor te gaan tot die aanstelling van 'n spesiale evangelieprediker. “Ons mening was dat deur dit te doen sou die Kerk die werk uit die hande van die lospredikante en buitekerklike bewegings neem” (*Die Hervormde Kerkbode* Desember 1956:89).

Om agter die kap van die byl te kom vin die disharmonie tussen De Vos en die Los predikante, moet die oorsaak gesoek word by moontlike leerstellige verskille.

9.2.4 *Dr.De Vos se leerstellige standpunt*

In sy omvattende werk “*Kerkwetenskap*” verstrekk De Vos 'n weergawe van sy standpunte.

9.2.4.1 *Roeping*

De Vos (1967:212) is ook beslis dat die mens in sy verlore toestand homself nie kan red nie. Die mens se skepping en herskepping kom van God af. “As God besluit om u te begin red, begin Hy u roep. Hierdie roep word dikwels en op baie maniere gehoor. Sy eerste roeping is algemeen en uitwendig” (:213). God roep deur die lewe, dood, siekte, ongelukke, armoede, teenslae, voorspoed, die natuur, ens.

Naas die algemene roeping, nader God die mens met die inwendige roeping. God wil nie hê dat die mens verlore moet gaan nie en daarom is by hierdie wil van Hom geen wilsbesluit geneem dat elke mens gered moet word nie. “Die uitnodiging is aan almal maar dit gebeur nooit dat almal dit aanvaar nie...Net so vas staan ook dat daar nooit deur God 'n *wilsbesluit* geneem is dat almal (elkeen) nie kan of mag gered word nie....Só is dan die gawe van die geloof aan alle mense aangebied, en wanneer die mens die

gawe aanvaar wat vryelik aangebied word, besit hy die vermoë om saligmakend te glo en word hy gered” (De Vos (1967:213,4).

9.2.4.2 Wedergeboorte

Die wedergeboorte word deur De Vos (1967:214) beskou as die direkte vrug van die inwendige roeping en dit beteken die begin van ‘n nuwe lewe vir die mens. Die tyd daarvan word nie vir die mens vasgestel nie. “As God ‘n kind voor sy fisieke geboorte wil wederbaar, doen Hy dit om redes aan Homself bekend. Duisende kindertjies sterf sonder bekering omdat die bekering alleen met daadsondes te doen het, terwyl die wedergeboorte met die erfsonde, die sondige natuur te doen het” (:214).

Voor die sondeval het die mens ‘n menslike en goddelike natuur gehad. Deur die erfsonde is die goddelike natuur van hom ontnem en vervang met ‘n sondige natuur. Deur die herskeppingswerk van die wedergeboorte word die sondige natuur in die mens gedood en vernietig. Met hierdie daad word die sondige natuur weer met die goddelike vervang (De Vos (1967:214).

De Vos (1967:214) is ook baie beslis dat wedergeboorte nie van die mens kom nie, want die Skrif gee nie opdrag aan die verlore nes: “Doen die wedergeboorte” nie, maar wel “Bekeer jou.” Wedergeboorte is God se werk, terwyl die bekering die antwoord op die wedergeboorte is. Die wedergeboorte is ‘n inplanting in die wese van die mens terwyl die bekering die vrug is daarvan. Elke kindjie moet, voordat hy sterwe, wedergebore word sodat die erfsonde, sondige natuur tot niet gedaan kan word....Al is die wedergeboorte nie sigbaar nie, word dit sigbaar in die daaropvolgende bekering” (:214).

‘n Uiteers belangrike stelling wat De Vos (1967:214) maak is: “Ons is derhalwe gered deur die wedergeboorte en nie deur ons bekering nie.” Die wedergeboorte is die ingang in die nuwe lewe wat geskied langs die weg van die inwendige roeping “of die wakkerskud deur God in ons misdade en sondes.” Dit is die begin van die nuwe lewe en alle menslikheid word daaruit weggeneem. Deur die wedergeboorte geskied die ingang tot die koninkryk van God (:215).

Gegrand op enkele teksverse, verduidelik De Vos (1967:215) dat die sonde wat nou gedoen word, teen die mens se wil gedoen word, bloot omdat die menslike natuur onvolmaak is. “Die bevryde ‘ek’ sondig nie meer nie en kan nie sondig nie. Die goddelike natuur in ons sondig nie - dit is ons nuwe mens, ook nuwe ‘ek’. Hierdie ‘ek’ word die huis van God genoem.”

Oor die onvolmaaktheid van die mens, lei De Vos die leser se gedagtes na Paulus se klagte in Rom.7 oor die sonde wat in hom as kind van God woon. Die antwoord is geleë in die gedagte “dat ons volmaaktheid, ons vlekkeloosheid, ons rimpelloosheid nie in een dag bereik word nie.” Ons leef nou soos Adam en Eva in God se toelatende wil, naamlik, “dat die moontlikheid van sondig teen God êrens in ons, ons menslike natuur - nie in ons ‘ek’ of ons wil nie - ‘n vastrapplek het” (De Vos 1967:215,6). Om die mens se lede nou tot beskikking van God te stel, werk terselfdertyd die heiligmaking (:215).

De Vos (1967:216) maak ‘n onderskeid tussen die vlees en die “ek of die wil” en, gegrond op die Skrif lê hy klem daarop dat die reiniging van die besoedeling van die vlees moet plaasvind. Die wedergeborene kan nie teen God sondig nie omdat ons “ek” en ons “wil” nie saamspan om teen God te sondig nie. “Die

nuwe ek is uit God gebore uit onverganklike saad en daardie saad kan nie sondig nie. Die natuur wat ons uit God ontvang het, sondig nie” (:216). Hy maak ‘n terloopse opmerking dat die geregtigheid wat die mens (veral ná die kruisiging) deelagtig word, onverloorbaar is (:216).

Die belangrikheid van wedergeboorte word verder uitgelig deur De Vos se stelling dat die wedergeboorte ‘n oneindige diep en groot werk van God is en selfs die grootste gebeurtenis op aarde is wat met ‘n sondaar kan gebeur. Die “geredde mens” wat een met God geword het, het by wedergeboorte totaal vernuwe geword en is met Jesus opgewek (De Vos 1967:216,7).

9.2.4.3 Bekering

“Op die wedergeboorte volg die bekering, ‘n sekerheid en vastheid soos die son volg op die dagbreek” (De Vos 1967:218). Aan die hand van die gelykenis van die verlore seun verduidelik De Vos dat dit ‘n tipe is van die onwedergeborene waar God met die mens in sy wese, sy hart, sy “ek” spreek sodat hy wakker word en sy eie toestand besef. Die “wilsbesluit” om op te staan en na sy vader terug te keer, is die begin van sy bekering. “Dit is die wyse waarop die wakker-gemaakte, die lewendig-gemaakte of die wedergeborene nou self handel om vrede in sy hart te kry. Hy sien nie alleen sy toestand nie, maar besef dit ook” (:218).

Te midde van die wroeging, berou en smart waarin die persoon verkeer, is daar ‘n “tinteling van die lig in sy siel, die moed om op te staan.” “Die roeping en die wedergeboorte het hulle merk gevind. In sy hart tree die nuwe lewe raadgewend op en bemoedig dit die berouvolle, wys hom die weg aan: Jesus...” (De Vos 1967:219).

Deur die sinsverandering (metanoia) kom die mens, weens die droefheid oor sy sonde, tot ander insigte en nou kry die mens ‘n beter kennis van God en van die waarheid. Die mens besit nou geloofs- of saligmakende kennis. Benewens die sinsverandering is *metanoia* ook ‘n wilsverandering (De Vos 1967:219). Ná die kort verduideliking van die term *epistrophe* (daadwerklike terugkeer asof jy sover ‘n blote heiden was) maak De Vos dit duidelik dat die mens self tot berou moet kom en nie deur mense daartoe aangespoor of gedwing moet word nie (:219). De Vos (1967:219,220) definieer bekering soos volg:

Dit is ‘n daad van God waardeur Hy die wedergeborene bewustelik na Hom toe lei in geloofsberou en dit is ‘n daad van die wedergeborene waardeur hy deur die genade van God na God toe keer in geloofsberou.

Die orde is soos volg: “God begin in die roeping, gaan voort met die wedergeboorte en stel jou in staat om jou tot Hom te bekeer...” (:220).

9.2.4.4 Vergelyking tussen bekering en wedergeboorte

De Vos gee ‘n opsommende verduideliking van die twee terme deur daarop te wys dat soos wat die wedergeboorte op die roeping volg, so volg die bekering op die wedergeboorte met dié onderskeid dat klein kindertjies (minstens tot hul sewende jaar) almal wedergebore word indien hulle te sterwe kom omdat hulle geen genoegsame kennis van die sonde het om hulle te bekeer nie. By die wedergeboorte,

waar God alleen werk, word die erfsonde uitgeroei, terwyl by die bekering die daadsondes uitgeroei word. In die bekering werk God en mens saam. “Die wedergeboorte is die plant, die bekering die vrugte. Die wedergeboorte vind op stille wyse in die diepste wese van die mens plaas, terwyl die bekering deurdring tot die oppervlakte, die sigbare” (De Vos 1967:220). “Die wedergeboorte kan nooit herhaal word nie, terwyl die bekering voortgesit word. Die wedergeboorte vind meteens plaas, die bekering kan ineens of oor ‘n tydperk plaasvind” (:220).

9.2.4.5 Regverdigmaking

Regverdigmaking word deur De Vos (1967:244) gedefinieer as die regtelike daad van God waardeur Hy die mens vryspreek van alle skuld en straf van die sonde en ‘n reg op die Ewige Lewe gee. “Dit gaan noodwendig vrede, vreugde, heiligmaking en verheerliking vooraf, aangesien niemand wat nog skuldig is en op straf wag, vrede en vreugde kan smaak nie. God verklaar regverdig dié wat waaragtig saligmakend in Jesus glo....Om gered te word moet hierdie straf ook verwyder word” (:244).

9.2.4.6 Heiligmaking

De Vos noem verbasend min oor hierdie onderwerp. Voordat hy dit definieer, sê hy: “Die mens is wel gered, maar nie gereinig nie, en daardie reiniging vind in elke wedergeborene plaas” (De Vos 1967:245) Daarop volg sy definisie: “Dit is ‘n afsondering en toewyding tot God met die hele hart, met die hele siel en met alle kragte, verder ‘n bekleding met Christus as ons heiligheid, reiniging van morele euwels en ‘n gelykvormigheid aan die beeld van Jesus Christus.”

Vir hom is heiligmaking “‘n proses wat reeds by die wedergeboorte ‘n aanvang neem en voortduur totdat dit kulmineer in volmaking aan die einde van die lewe” (:245).

9.2.5 Opsomming

Dr.D.J.de Vos val in lyn met die meeste Ned.Geref.-predikante deur sy sterk gereformeerde benadering oor die heilsweg, naamlik roeping, wedergeboorte, bekering, regverdigmaking, met heiligmaking, wat nie as ‘n krisismoment uitgelig word nie, maar as proses vanaf die wedergeboorte begin en in die verheerliking ‘n hoogtepunt bereik.

In hierdie sin verskil hy merkbaar met die Los predikante wat bekering voor wedergeboorte plaas en heiligmaking as tweede krisis uitlig.

9.3 Radikales se aandeel in kerkstigting

Die volgehoue ondersteuning wat lidmate van die Ned.Geref.Kerk aan die Los predikante en die A.E.B. verleen het, het hulle op dun ys geplaas. Van hulle is selfs gesensureer. Die behoefte wat hulle gehad het aan bekering en heiligmaking, waaraan die plaaslike predikante nie voldoen het nie, is in ‘n groot mate bevredig deur die bywoon van konferensies deur die Los predikante en die A.E.B. Hierdie situasie het onhoudbaar geword vir beide lidmaat en kerk. Die stigting van ‘n nuwe kerk was onafwendbaar.

Een van die eerste predikante van die nuutgestigte Nuwe Protestantse Kerk, ds.J.A.Saunders, roep die gebeure tussen 1934 en 1944 in herinnering. Hy bevestig dat die Kerk se vervolging van die twee Los

predikante en die A.E.B. heftig was. “Letterlik dosyne kinders van God wat hulle gesteun het, was onder sensuur geplaas, moes in die kerke in die sondaarsbanke sit, mag nie nagmaal gebruik, kinders doop, nie in biduur bid nie (die gemeente moes vir hulle bid). Dit was meesal toegeweide [sic] kinders van God wat sommige in en ander buite die kerk tot redding gekom het” (Saunders 1989). Hy sê dat “behalwe die paar gebrandmerkte predikante in die kerk” die Ned.Geref.Kerk op “n baie lae pyl” was en “redding” het hoofsaaklik plaasgevind deur die toedoen van buitekerklike groepe. Van die mense wat onder sensuur geplaas is, was mnr.& mev.F.König (ouers van prof.A.König), mnr.& mev.Abel Erasmus (kleinseun van die persoon na wie die Abel Erasmuspas vernoem is) en mnr.& mev.Piet Coetzee. Ook die name van persone in die omgewing van Belfast en Frankfort word deur Saunders genoem.

Mev.M.Steyn van Middelburg, wat op daardie stadium in Belfastgemeente was, bevestig in ‘n onderhoud (5/10/1997) dat die aanvalle hewig was. Sy verwys na enkele predikante wat bekering gepreek het, onder andere ds.J.C.G.Kotzé van Charl Cilliers, ds.H.D.A.du Toit van Carolina (en sy vrou wat waarlik wedergebore was), ds.J.H.M.Stofberg van Hendrina, asook ds. J.P.Liebenberg van Bethal, vir wie sy persoonlik geken het. Sy noem dat hulle leraar op Belfast, ds.Van der Merwe geglo het dat hy reeds voor sy geboorte wedergebore is. Hy het self hewige aanvalle van die kansel geloods teen die gesensureerdes oor hulle betrokkenheid by die A.E.B.- en Scheepers-konferensies. (‘n Interessante opmerking wat sy maak is dat ds.Van der Merwe met sy aftrede in Warmbad, tot bekering gekom het.) Sy noem verder dat mej.Maria Klopper (na wie die kindershuis vernoem is), mnr.Hennie Bekker, asook mnr.Christo Kriel (kolporteur) aktief betrokke was by die hou van konferensies. Ds.A.Grobler (Onderhoud 26/5/1993) voeg die name by van ds.Kelber, eerw.W.H.du Plessis, ds.Louw van Cornelia en ds.Murray van Oranjeville wat “gered” was.

Oor die stigting van *Die Nuwe Protestantse Kerk*, verwys Saunders (1989) na Van Niekerk se proefskrif en voeg by: “Ds.Kotzé, later professor, het in briewe aan lede van die N.P.Kerk geskryf dat God die N.P.Kerk in die lewe geroep het om die N.G.Kerk wakker te skud.” Saunders sê dat dit in ‘n groot mate gebeur het deurdat daar ‘n groep predikante was wat “siesoekers” was “nadat prof.Kotzé in Stellenbosch en Alfonso du Toit in Pretoria in die kweekskole aangestel was. Tog word diesulke predikante nog deur ‘n groot groep in die N.G.Kerk as sektaries gebrandmerk.”

Ds.S.J.Becker (voormalige student van ds.Scheepers en een van die eerste predikante van die N.P.Kerk) verwys met groot waardering na ‘n tyd toe daar in die “boesem van die N.G.Kerk groot Godsmanne” was soos “dr.Andrew Murray, prof.Niklaas Hofmeyr, ou vader Albertijn, genl.ds.Paul Roux en nog baie meer” wat onuitwisbare spore in ons volkslewe nagelaat het. Faktore wat egter meer direk die veld voorberei het vir die stigting van die N.P.Kerk, was die rol van die A.E.B., di.Scheepers en Malan (Becker 1965:1).

Hy gee ‘n beskrywing van die twee groepe waarin “die ongeredde wêreld” ten tye van die stigting verdeeld was, naamlik die kerklose en kerklose ongereddes aan die een kant teenoor die godsdienstige kerklike ongereddes aan die ander kant. Eersgenoemde groep het ‘n onverskillige houding ingeneem “met die uitsondering van die enkele meer ontwikkeldes, wat die onegtheid van baie se godsdiens

opgemerk het” wat die saak met belangstelling dopgehou het. Die tweede groep, waarvan die getalle “oorweldigend” was, was meer aggressief (Becker 1965:1).

Becker (1965:2) gee ‘n prentjie van die gesensureerde lidmate en sê dat meer as een met verbasing verklaar het: “Toe ek in die sonde gelewe het, was ek goed vir die Kerk. Maar nou dat die Heer uit genade my siel gered het en my uit my sonde uitgehaal het, word ek vervolg. Hoe moet ek dit verstaan?” Becker noem dat hierdie mense nie vir alles gevlug het nie. “Hulle het nie die Kerk gestig nie, het ook nie daarvoor gevra nie” (:2).

Hierdie opmerkings kan onwillekeurig lei tot ‘n subjektiwiteit en daarom moet die rede vir die sensuur deur die Kerk ook nie uit die oog verloor word nie. Dat die “ongeredde” predikante en lidmate ‘n gevoellose houding kon inneem, is nie oordrewe nie, maar terselfdertyd moet begrip getoon word vir die feit dat die kerklike owerhede wou waak teen onkerkregtelike bedrywighede en sektariese neigings.

‘n Toepaslike opmerking wat Van Niekerk (1983:81) maak, is dat die Evangeliese groep veral aan die begin in die A.E.B. en Los predikante bondgenote gesien het in die soeke na en verwesenliking van ‘n herlewing in die Ned.Geref.Kerk. Sake waarop hulle klem gelê het was inderdaad ‘n behoefte in die Ned.Geref.Kerk. “Tog het die leerstellige konsekwensies van hulle sieninge al meer deurgewerk en was dit selfs nie aanvaarbaar vir die meeste in die Evangeliese groep nie. Die vraag was hoe om die waarheidsmomente wat deur hulle beklemtoon is, in die Ned.Geref.Kerk te akkommodeer, sonder om die wese van die gereformeerde leer in te boet” (:82).

Oor die lidmate van die Ned.Geref.Kerk wat hulle by hierdie buitekerklike groepe geskaar het, noem Van Niekerk (1982,3) dat hulle lojaliteit uiteraard daar moes lê omdat hulle onder dié mense tot bekering gekom het en geestelik voedsel ontvang het. “Dinge wat hulle geglo het wat in die kerk verwaarloos is, het hier weer tot sy reg gekom....Hulle het geglo dat die sake wat deur die buitekerklike bewegings beklemtoon word, die eintlike leer van die Ned.Geref.Kerk was en dat hulle medeverantwoordelik was om die kerk se oë weer daarvoor oop te maak.” Die skielike verandering van die Kerk se houding teenoor hierdie groepe, asook die kerklike vervolging teen die aanhangers, het verwarring geskep en polarisasie tussen hulle en die Kerk veroorsaak (:84). ‘n Gedagte wat geopper is, en waaroor Van Niekerk se studie handel, is of die tyd nie ryp was vir die totstandkoming van ‘n nuwe kerk nie. Dit het inderdaad gebeur toe *Die Nuwe Protestantse Kerk* gestig is.

Intussen is die stigting van *Die Nuwe Protestantse Kerk* deur die Ned.Geref.Kerk betreur. Veral die optrede van dr.De Vos en sy broer, ds.J.F.de Vos, is begryplik deur die Ned.Geref.Kerk sterk veroordeel. Nie alleen het berigte in *Die Kerkbode* verskyn nie, maar ook meer as een boek oor die sektewese het veroordelend opgetree. Hierdie nuwe kerk is oor dieselfde kam geskeer as die Jehova-getuies, Christian Science en Apostoliese sektes (Vgl. *Verdwaalde Vroomheid* ds.C.R.Kotzé; *Die Kerkbode* 25 September 1946:588, ens.).

‘n Maand ná die stigting van die N.P.Kerk is ds.Scheepers oorlede. In die “*Betshan*”-blad word kennis gegee dat die direksie, onder wie se sorg die eiendom van ds.Scheepers geplaas is, besluit het om

Betsan aan Die Nuwe Protestantse Kerk na te laat “omdat hierdie Kerk die naaste beantwoord aan die doel en strewe van *Betsan*” (*Betsan* Januarie 1945:1). Dr.De Vos het die eiendom in ontvangs geneem.

In die *Betsan*-blad word enkele doelwitte vir die *Betsan*-inrigting uitgespel, asook vir die nuwe kerk. Daarin word kennis gegee van ‘n nuwe blad met ‘n ander naam wat sou verskyn. Dit sou ten doel hê: om die lesers op hoogte van sake te bring “met die stryd om die Kerk terug te voer na die Skrif. Die stryd om *Kerkherstel*” (:2). Hierdie laaste woorde, asook ander artikels wat in die betrokke blad verskyn, adem die gesindheid van dr.De Vos, hoewel sy naam nie genoem word nie. Dit was dan ook sy doel om met die kerkblad ‘n hewige aanval teen die Ned.Geref.Kerk te loods, wat hom in onguns gebring het, veral binne die nuutgestigte Kerk.

Volgens persoonlike mededelings wat aan A.van Niekerk (1983:250) gemaak is, word ontken dat ds.Scheepers die besluit van dr.De Vos goedgekeur het om ‘n nuwe kerk te stig. Hy was glo altyd getrou aan die Ned.Geref.Kerk en sou so ‘n stap nooit goedkeur nie. Daarteenoor noem Van Niekerk (:250) dat, volgens ander mededelings, toe ds.Scheepers op sy sterfbed verneem het van die stigting van die nuwe kerk, hy sy goedkeuring daarvoor uitgespreek het.

Aan die ander kant het ds.W.C.Malan ná die stigting van die N.P.Kerk nooit direk betrokke geraak by die Kerk nie. By enkele gevalle het hy waarnemerstatus op die sinode geniet, maar nooit by die Kerk aangesluit nie. Hy het groot versigtigheid aan die dag gelê. Moontlik het die optrede van dr.De Vos teen die Ned.Geref.Kerk hierin ‘n rol gespeel.

9.3.1 *Los predikante se leer vloei oor na die N.P.Kerk*

Wanneer A.van Niekerk (1983:348) die leer van Die Nuwe Protestantse Kerk onder die loep neem, verwys hy na die “ingrypendste afwyking” van die gereformeerde leer ten opsigte van die heilsorde waar bekering die wedergeboorte voorafgaan. Ook vermeld hy die klem wat geplaas word op die gedagte dat die verskillende dele van die Ordo salutis van mekaar onderskei word, maar nie geskei word nie. Dan vra hy die vraag waar hierdie siening oor die heilsorde vandaan kom. Hy skryf dit primêr toe aan die Metodistiese gedagterigting “waar die beslissing rondom die heil lê by die wilskeuse van die mens in die eerste plek” (:348). Verder skryf hy dit toe aan ‘n reaksie op die verwaarlosing van die “appêl tot bekering en die gebrek aan die beklemtoning van die bekering as toegangsvereiste tot die koninkryk” (:348).

Hy maak die opmerking dat di.W.C.Malan en C.F.Scheepers in baie opsigte die vaders is van die leer van Die Nuwe Protestantse Kerk en die rede waarom die interpretasie van hulle leer selde bevraagteken is, is omdat hulle Ned.Geref.Kerk predikante was (:349). Verderaan betrek hy dr.De Vos se interpretasie van die heilsorde en voeg by dat hy allermins as die vader van die N.P.Kerk se heilsorde beskou kan word (:350).

9.3.2 *Leerverskille in Die Nuwe Protestantse Kerk laat dr.De Vos weer afskei*

Soos genoem, het die aanhangers van die A.E.B. en die Los predikante hulle by die N.P.Kerk geskaar. Binne 'n kort tyd ná die stigting het leerverskille in die geleedere van die Kerk na vore getree.

By dr. De Vos was daar geen sprake van 'n prinsipiële standpuntinname op leerstellige gronde wat hom sou vervreem van die Ned.Geref.Kerk en wat aanleiding sou gee tot 'n nuwe kerkstigting nie. In sy prediking was daar wel sekere beklemtoninge wat die klimaat rypgemaak het vir afskeiding (A.van Niekerk 1983:189,190). Voor die stigting van *Die Nuwe Protestantse Kerk* het hy nooit 'n verandering van belydenis voorgestaan nie, maar ná die stigting het dit 'n ander wending geneem. A.van Niekerk (1983:209) verwys na die klemverskuiwing, veral met betrekking tot die Drie Formuliere van Enigheid. Waar De Vos kennis gegee het dat die Nuwe Kerk gegrond sou wees op die drie Formuliere van Enigheid, het die Statute van die nuutgestigte kerk weer bepaal dat dit die Drie Formuliere van Enigheid sou erken in soverre dit ooreenstem met die Woord van God. Dit alleen, is volgens Van Niekerk, 'n aanduiding van 'n leerverandering. Hy sien dit as 'n "oop leer" wat enige sienswyse kon akkomodeer, mits dit ooreenstem met die Woord van God.

Dit het dr.De Vos in 'n dilemma geplaas. Hy wou so na as moontlik aan die bestaande leer van die Ned.Geref.Kerk bly, maar het besef dat dit nie so maklik sou wees om die A.E.B.- Malan- en Scheepersgesindes onder die Drie Formuliere van Enigheid te akkomodeer nie. Dit sou eers op 'n later tydstip duidelik word hoeveel toegewings hy moes maak om almal te akkomodeer, ten koste van sy eie standpunte (A.van Niekerk 1983: 210,211). Van Niekerk borduur verder voort op die moeilike situasie wat geskep is om tot 'n belydenisgrondslag te kom weens die verskeidenheid van opinies.

Binne die eerste paar jaar ná die stigting van die nuwe kerk, kon dr.De Vos nie sy ware leerstandpunte verberg nie. Hoewel hy steeds 'n sterk voorstander was vir die bekering van sondaars, asook heiligmaking van die gelowiges, was sekere tendense in die nuutgestigte Kerk vir hom 'n klippe in die skoen. Op 25 Junie 1947 voer hy die rede tydens die sluiting van die klasse van die *Murray Bybelinstituut* ná die eerste semester. In die inleiding deel hy die vergadering mee dat God aan sy kant is en voeg daaraan toe: "God is aan elke man en vrou se kant wie klaargekry het met sonde en in wie se hart hy die wedergeboorte en krisis van heiligmaking gewerk het." Die trant waarin die toespraak gelewer is, spreek van herbesinning oor die rol en toekoms van die "Kweekskool". Hy doen 'n evaluering van die persone betrokke by die inrigting en van ander tendense wat tevoorskyn getree het. So probeer hy om velerlei sake, wat swaar op sy gemoed druk, met die gehoor te deel.

Wat die leer oor heiligmaking betref, vra hy of hulle nie verval het in 'n "reinhart-dwaling" nie. "Ek bedoel soos daar voorgegee word dat 'rein harte' op 'n groot skaal verkry word. Dis 'n ernstige saak wat 'n Andrew Murray laat verwar het; 'n J.C.G.Kotzé laat terugkeer het; 'n G.D.du Toit laat terugval het op die praktyk en nie op die Heilige Skrif nie. Kan ons dit preek omdat die Woord van God so sê - al het alleen Jesus dit bewys? Ek sien dit nie geopenbaar in één enkele persoon of gemeente nie. Tog glo ek nog: God sê so!"

In die lesing van Mei 1947 van die “Bybel-Korrespondensiekursus” behandel “J.F.deV.(waarskynlik sy broer Jacob) die onderwerp oor “Die hart van die mens in die Skrif”. Die betrokke aflewering word geëindig met ‘n opmerking tussen hakies: “Maar hieroor later uitvoeriger wanneer ek praat oor ‘die hart gereinig of die rein hart’. Voorlopig gaan ek voort met die hart van die mens - wat [sic] dit is in die Skrif” (:2). Ongelukkig kon geen spoor gevind word van hierdie beloofde bespreking nie. Dit laat net die vraag ontstaan of dr.D.J.de Vos se uitlatings oor die “rein hart”- gedagte nie sy broer, wat ook teenwoordig was by bogenoemde geleentheid, tot ander insigte gebring het nie.

Ná dr.De Vos se afskeiding van *Die Nuwe Protestantse Kerk*, kon hy sy gevoel ongehinderd uitdruk in sy referaat: “*Regverdiging om oor te gaan tot die stigting van ‘n Hervormde Nederduitse Gereformeerde Kerk*”¹² Nie alleen vaar hy, soos sy gewoonte was, uit teen die Ned.Geref.Kerk nie, maar doen dieselfde teenoor *Die Nuwe Protestantse Kerk*. Eerstens skets hy die toestand in die Ned.Geref.Kerk wat aanleiding gegee het tot die aanvanklike afstigting van die N.P.Kerk in 1944:

“Dit was ‘n protes teen die vervolging van die N.G.Kerk van haar geestelike lidmate wat haar op haar gebreke gewys en haar bestraf het, wat teen enige koste die kerk van binne wou reformeer het en die kerk wou lei in ‘n algemene herlewingsbeweging;...wat haar fatalistiese heilsorde beskouinge (my onderstreping) veral beklemtoon in haar prediking nie kon aanvaar nie....wat haar opleiding nie toespits op die redding van siele nie....Hierdie en nog meer ander toestande het gaandeweg gelei totdat daar ‘n breekpunt moes kom, Dr.Andrew Murray het in S.Afrika die meeste daartoe bygedra dat die oë van die lidmate vir die heersende toestande oop te maak [sic]” (De Vos :1).

Hy vervolg deur ‘n verwysing na die baie lidmate wat na die sektes oorgegaan het en die buitekerklike groepe wat voortgegaan het om lidmate op die regte spoor te plaas. Hy sê dat hierdie groepe erger geword het as georganiseerde sektes.

Die omstandighede kort ná die stigting van *Die Nuwe Protestantse Kerk* omskryf De Vos soos volg:

Slegs ‘n jaar na die stigting is op groot skaal bevind dat hierdie mense in die grootste denkbare sondige toestande lewe maar gedek onder die mantel van ‘n eie gemaakte leerstellige heiligmaking en sogenaamde rein harte. Daar is ontdek dat die bewegings verrot is - nie alleen in hulle lewes nie maar verward is in menigvuldige dwalings...” (De Vos:2).

Oor die begeerte wat op daardie stadium geheers het na eenheid, sê hy dat alles op ‘n totale mislukking uitgeloop het:

Leerstellige verskille sowel as op die gebied van arbeidsmetodes wou eenvoudig nie saamsmelt nie Nederduiters, Scheepers, Malan en A.E.B. geïntereerde sowel as sekte gesindes en Oxfordgroep gesindes wou eenvoudig en kon eenvoudig nie smelt nie....Tot ‘n formulering wou dit maar nie kom nie. So erg is dit dat die probleem van die doop altyd ontwyk moes word tot vandag toe, net so met die probleem van die goddelike genesing en die wederkoms van Christus” (De Vos:2).

Nadat hy die problematiek van die ongekwalifiseerde predikante aansny, vervolg sy aanval:

Almal voor die voet wil preek, kan of kan nie en so beskik die Nuwe Kerk oor die eienaardigste preekbundeltjies denkbaar sowel as ‘n stroompie van ligsinnige onbenullige traktaatjies. “Geesvervuldes” word opgeroep na konferensies en ontvang daaronder ‘n geblaas van die Heilige Gees... (De Vos:2).

¹² Dr.De Vos het hom in 1949 van *Die Nuwe Protestantse Kerk* gedistansieer en die H.N.G.Kerk gestig

Die toelating tot lidmaatskap word gegrond op 'n getuienis van wedergeboorte sonder 'n elementêre kennis van Godswoord en geen kennis of weinig kennis van die formuliere of Belydenisskrifte nie. Op die gebied is dit net so erg as in die vervalde N.G.Kerk (De Vos:2).

Hy verwys na vroeëre waarskuwings wat hy gerig het oor die sektariese neigings in die Nuwe kerk en die onvermydelike breuk daarmee op 6 April 1949. "Daar het ten spyte van alle pogings om dit te verhoed 'n onkeerbare sektariese stroom in die N.P.Kerk saamgesmelt" (De Vos:2).

Nog 'n saak waarvoor hy hom sterk uitgespreek het, is die "onsmaaklike, onskriftuurlike Metodisme" wat na vore getree het in die voorgeskrewe metode van bearbeiding van siele. Dit lei tot die "loëning van die volharding van die heiliges":

Sommige van hierdie dwalendes is reeds tot viermaal wedergebore, tot viermaal is 'n genade werk aan hulle gedoen, tot vier maal is die ou mens gestorwe en opgestaan en tot viermaal is hulle dwarsdeur Rom.6,7 en 8. Dit is 'n opsetlike dwaling van hierdie onskriftuurlike Metodisme sodat hulle met elke konferensie met die mens onder op die sport kan begin, sodat hulle iets te doen het op elke konferensie" (De Vos:3).

Hy skroom ook nie om die beoefening van Goddelike genesing en die eskatologie aan te roer nie. Oor eersgenoemde (moontlik verwysend na die metode hoe dit toegepas is) sê hy dat die N.P.Kerk daarmee in die oggend van sy bestaan daarmee verpes is. "Net so erg maar minder gevaarlik is die dwalings op die gebied van die eskatologie..."(De Vos:3).

Om terug te keer tot die heiligmaking, laat hy hom soos volg uit: "Afskuwelik en walglik is die rein harte wat 'aangeneem' word en die heiligmaking wat so 'aangeneem' word. 'Ek het ook nou die rein hart ontvang', 'Ek het ook nou 'heiligmaking' ontvang' is gesegdes wat walg en afstoot" (De Vos:3).

So ondraaglik was die toestand vir dr.De Vos, dat hy in 1947 die N.P.-gemeente van Durban aangeraai het om liewer terug te keer na die Ned.Geref.Kerk. Omdat die N.P.Kerk volgens hom, in 'n sekte verander het, kon hy en sy huis hom nie meer daarmee vereenselwig nie en het besluit om op 10 Mei 1949 *Die Hervormde Nederduitse Gereformeerde Kerk* te stig (De Vos :4).

Tydens die tweede sinodale sitting van genoemde kerk op 5 Oktober 1950, verwys hy na die twee rigtings "van Christus af" wat deur die eeue teenwoordig was. Die een rigting "met sy sieklike Pellagianisme, Arianisme, Metodisme en A.E.B.-isme" het verbrokkel en tot niet gegaan deur sy beskouinge, terwyl die ander rigting "die Hervormers wat later die naam van calvinistiese Gereformeerdes genoem is dwarsdeur die 400 jaar onbeweeglik, vas, gedissiplineerd bly staan het" (Notule van Tweede Sinodale sitting 5 Okt.1950:1).

9.3.3 *Behoud van Ned.Geref.Kerk-leer*

Met die stigting van die H.N.G.Kerk, het dr.De Vos dit ten doel gestel om die leer van die Ned.Geref.Kerk te behou. In sy uiteensetting van die heilsorde, soos bespreek in 'n vorige hoofstuk, kon dit reeds bespeur word, maar ook in direkte stellings soos die volgende: "Die N.G.Kerk se lewe is 'n dop, sy leer korrek" (*Die Hervormde Kerkhode* Desember 1956:89). Verwysend na sy distansiëring van *Die Nuwe Protestantse Kerk* sê hy: "Ek was beslis om in die leer van die N.G.Kerk te volhard, om so nie tot 'n sekte te verval nie" (:89)

Met betrekking tot die Kweekskool van die H.N.G.Kerk, verwys De Vos na hulle eerste Sinode te Durban waar die besluit geneem is dat voortaan slegs gegradueerde manne aan die toekomstige kweekskool toegelaat sou word. Hulle moes in besit wees van dieselfde B.A.-Admissiegraad as die studente van die N.G.Kerk. Die kursus moes bestaan uit dieselfde aantal vakke as dié van die kweekskool van Stellenbosch en verder moes dit op dieselfde standaard gehandhaaf word. “Ons kweekskool is Calvinisties-gereformeerd. Bavinck se dogmatiek is ons dogmatiek - Keet se kerkreg is ons kerkreg” (*Die Hervormde Kerkbode* Desember 1956:89).

Daar was dus by hom ‘n absolute desperaatheid om ten alle koste gereformeerd te bly en om nie toe te laat dat die H.N.G. Kerk dieselfde rigting sou inslaan as wat die geval was met Die Nuwe Protestantse Kerk nie.

9.4 Interpretasie en beoordeling

Dr.D.J.de Vos kan beskou word as ‘n gereformeerde predikant in murg en been. Met sy hele wese het hy saamgestem met die leer van die Ned.Geref.Kerk. Omstandighede in Durban het hom uitgedryf om ‘n eie kerk op die been te bring - iets waaraan hy ‘n jaar of wat tevore nooit aan sou dink nie.

Tesame met hierdie onvermydelike, en dikwels onaangename gebeure, het talle lidmate van die Ned.Geref.Kerk heimlik gesmag dat iets daadwerkliks moes gebeur. Hulle het aanklank gevind by die leer van die buitekerklike groepe, maar wou nie die gereformeerde milieu verlaat vir die Pinksterkerke nie. Met die aanhoor van die nuus dat ‘n nuwe kerk, met gereformeerde beginsels gestig is, het hulle dit as welkome uitweg gesien. Verskeie persone met wie onderhoude gevoer is, het die opmerking gemaak dat, toe hulle deur middel van die dagblaai van die nuwe kerk verneem het, vas oortuig was dat dit die kerk was waarna hulle gesmag het.

Omdat hierdie potensiele lidmate aanklank gevind het by die leer van die Los predikante, en omdat laasgenoemde geneë was met die totstandkoming van so ‘n kerk, het hulle leer opgegaan in die Nuwe Protestantse Kerk. Vir dr.De Vos, as stigter van die Kerk, was dit totaal en al onaanvaarbaar. Veral die praktiese uitlewing daarvan het hom dwars in die krop gesteek. Hierdie situasie het onhoudbaar geword, met die gevolg dat hy ná 5 jaar ‘n ander kerk moes stig wat meer aan sy verwagtinge vir ‘n ideale kerk kon voldoen. In besonder druk die naam *Hervormde Nederduitse Gereformeerde Kerk* hierdie ideaal uit. Dit was nog altyd sy strewe om die Ned.Geref.Kerk van binne te hervorm, maar kon nie daarin slaag nie. Nou het hy ‘n kerk waarin hy die “oorgeërfde” leer van die Ned.Geref. ten volle kon implimenter.

Dikwels is na *Die Nuwe Protestantse Kerk* verwys as die *De Voskerk*. Hierdie konnotasie is begryplik omdat die twee onlosmaakbaar aan mekaar verbind word. Dr.De Vos se deelname aan die stigting daarvan is ‘n gegewe feit, maar sy leerbeginsels en ideale vir ‘n modelkerk is nie daarin vervat nie, maar wel in die H.N.G.Kerk. Daarom kan sonder enige vrees vir teëspraak tot die slotsom gekom word dat hy slegs ‘n katalisatorrol gespeel het in die stigting van die *Nuwe Protestantse Kerk*. Dit was soos ‘n vuurhoutjie wat ‘n vuur gestig het, maar daarna uitgedoof is, terwyl die vuur aanhou brand het. A. van Niekerk (1983:222,3) stel dit soos volg: “Vir dr.De Vos was dit ‘n uitgemaakte saak, dat hy slegs ‘n

instrument was wat sonder sy toedoen en wil gebruik was in die Godgewilde, historiese noodwendige stigting van Die Nuwe Protestantse Kerk.”

Ironies is dit dat, hoewel Die Nuwe Protestantse Kerk vir jare as die “*De Vos Kerk*” bekend gestaan het, dat De Vos se leer nooit vervat is in dié van die N.P.Kerk nie, maar dat twee Ned.Geref.-predikante, wat nooit lidmate was van die Nuwe kerk nie, se leer grotendeels gestalte in die Kerk gevind het.